

CRIMINAL LEGAL AND CRIMINOLOGICAL ANALYSIS OF OFFENSES AGAINST SEXUAL FREEDOM AND IMMUNITY IN UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS

Ganna SOBKO ¹, Mykhailo SHULGA ², Iryna TARASOVA ³, Mikhail VOZNYK ⁴, Viktor NAZAROV ⁵

¹ *Department of Criminal Law, Criminology and Penalty Law, Odessa State University of Internal Affairs, Odessa, Ukraine*

² *Department of Land and Agrarian Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine*

³ *Department of Law, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Kyiv, Ukraine*

⁴ *Department of Law Support, The National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy, Kyiv, Ukraine*

⁵ *Department of Criminal Procedure and Criminalistics, Academy of Advocacy of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract

The highest social values of any legal country are the protection of natural rights, which include life, health, dignity, freedom and inviolability of the person. Ukraine declared these rights as the basic ones in the Art. 3 and 29 of the Constitution. The number of criminal offenses is large enough and gradually increasing, but only a small number of them are really important for the life of the individual and the consequences of their actions remain until the end of the life of the victim. Such criminal offenses include articles that protect sexual freedom and immunity. Ukraine has been under martial law for 10 months, and during this period cases of sexual violent criminal offenses have taken place. The aim of the study is to analyze the statutes, declarations and conventions that should protect persons from the said criminal offenses. The study analyzed 1) the attitude of the ECHR to criminal offenses related to sexual freedom and immunity, and changes in legislation in connection with the ratification of international law; 2) conflicts and inconsistencies that exist in the law on criminal liability now and those that do not comply with international treaties that were ratified, for example, the new version of Art. 155 and 303 of the Criminal Code of Ukraine; 3) the latest changes in the legislation of Ukraine concerning Art. 156 “Child abuse for sexual purposes” of the Criminal Code of Ukraine; 4) data from the Office of the Prosecutor General of Ukraine on criminal offenses related to sexual freedom and immunity. As a result, it has been established that 40% of the analyzed difficulties do not end with the indictment in the court. There is a doubt about the determination of the same degree of social danger of rape (Art. 152 the Criminal Code of Ukraine) and sexual violence (Art. 154 the Criminal Code of Ukraine). The Art. 154 the Criminal Code of Ukraine concerning the difficulty of proving the criminal offense was analyzed, and a new version of this article was proposed. Diagrams with the data from the register of court decisions the correlation of indictments and court decisions on the recognition of persons guilty of the mentioned criminal offenses were created. The explanations of the Supreme Court concerning this category of cases were analyzed and presented. Finally, proposals were formulated to improve the current version of the criminal legislation of Ukraine.

Keywords

Rape; Violence; Coercion; Crime rate; Sexual abuse.

Received 18 May 2023; accepted 19 October 2023

1. Introduction

The main tasks the state and legal science face with at the present stage of complex economic and political transformations are the development of issues related to the protection of an individual and ensuring observance of the rights and freedoms of citizens. Art. 3 of the Constitution of Ukraine states that a person, his/her life and health, honor and dignity, inviolability and security are recognized in Ukraine as the highest social value. Every civilized society should ensure the safety of its citizens, as well as define the physical and mental protection of citizens from various negative manifestations of modern life as a priority task (Kuzheliev, Britchenko, 2016).

The highest level of protection of citizens is criminal legal protection, which provides the possibility of application of the most severe sanctions to persons who cause significant harm to physical, moral, and social development of both adults and the younger generation (Britchenko, Savchenko, Naida, Tregubov, 2020). During the years of its existence, mankind invented different ways to fight many criminal acts. The diversity of human characteristics, power, money, fame and desire to obtain new and acute feelings gave birth to more and more criminal offenses, which horrified all mankind with the cynicism and lack of dignity.

The current criminal legislation of Ukraine contains about 340 main actions, which have the qualification of criminal offenses. However, having observed the consequences of these criminal offenses, it becomes clear that only a small number of them are severe and those that bring a lot of pain, suffering and even completely break or change human life. Yet, criminal offenses against the life and health of a person, against the honor, will and dignity of a person, against sexual freedom and sexual immunity of a person are the most difficult and terrible in modern criminal legislation since these criminal offenses, except for serious physical injuries, leave unpleasant memories in consciousness of the victim for life. Ukraine has been under the martial law for ten months, where criminal offenses against sexual freedom and immunity are also being committed. During the war, they are not only a criminal offense, but also a violation of international humanitarian law and human rights.

The Anti-Terrorist Operation became the Joint Forces Operation, and subsequently it was followed a full-scale invasion of the territory of the sovereign, independent state of Ukraine by the aggressor country of the Russian Federation. Since February 24, 2022, the whole of Ukraine has been living in tension, with a difficult psychological and emotional state, because

a large number of people are subjected to physical or psychological violence from the side of the invaders. During the full-scale invasion, cases of human rights violations in all its forms were recorded, as well as a number of criminal offenses committed, namely against humanity, the honor and dignity of a person, military criminal offenses, among which criminal offenses of a sexual nature occupy a major place.

During the period from February 2022 to December 2022, a large number of violent war crimes were recorded. War crimes, according to Art. 8 of the Rome Statute of the International Criminal Court are crimes that are directly related and committed during an armed conflict (both international and non-international) within the framework of a plan or a policy of the aggressor, or when committed on a large scale. They can also be called serious violations of international humanitarian law (laws and customs of war). Art. 8 of the Rome Statute of the International Criminal Court, 1998, contains a comprehensive list of actions considered to be war crimes in armed conflicts of international and non-international character (Rome Statute of the International Criminal Court, 1998).

Russian invaders committed crimes on the territories where their command posts, headquarters or just the concentration of personnel were located. During the first month of the war, numerous sexual crimes against children and women were recorded. It is worth noting that a large number of such cases were recorded in relation to women of non-reproductive age (more than 50 years). Therefore, the invaders have manifested their sexual desire in different types and forms and with different purposes. One of the most widespread one is rape, which is a sexual activity related to a vaginal, anal or oral penetration into the body of another person with the use of genitals or any other subject, without the victim's consent (Criminal Code of Ukraine, 2022; Dudorov, 2011). It is likely that by raping elderly women, they wanted to show their superiority, strength and power. War crimes with a sexual background are usually latent because the victims do not always want to tell their stories to others and reveal the details of the crimes.

Ukraine was not ready for the full-scale invasion from the first day, and therefore, all hot lines, consultations of psychologists and rehabilitation of victims were not at the proper level. Only later, such services became more coordinated and effective. It should also be noted that Ukrainians affected by this type of crimes were not ready to address competent authorities, collect evidence, facilitate investigation (Kniazieva et al., 2021). It is necessary to remember that all this happened on temporarily occupied territories in Kyiv

and Zhytomyr regions, which caused the difficulty of conducting an investigation and passing evidence to the International Criminal Court. The intensity of the fighting at that time favoured the invaders. Apart from that, victims will no longer have the desire to tell about some criminal offenses not to remember again those terrible events. After all, people who have survived such a war will want to undergo a certain course of rehabilitation and forget what a war is and what is connected with it. Some victims were killed immediately after sexual acts, some girls and women went to the territory of other EU states or the Russian Federation to preserve their lives and to further improve their living conditions.

That is why the study of the problems of the criminal-legal base concerning offenses against sexual freedom and immunity is extremely relevant for Ukraine. The most well-known researchers of the problem of sexual freedom and immunity in Ukraine are Brich (2010), Dudorov (2011), Savchenko, Kuznetsov, Moskal, Siyploki (Savchenko et al., 2012), Chmut and Khyapynskiy (2011) who have studied criminological, criminal and legal problems of sexual violence, issues related to the qualification of such crimes and the concept of violence in rape.

However, there are new problems that have not been considered within the criminal law and criminology of Ukraine, which are connected with the ratification of the convention and inconsistency of the norms of national legislation with the norms of the EU, which appear on the way of the European integration of Ukraine. Taking into account the above mentioned facts, the aim of this article is to analyze the following problems of legislation:

- To study the level of sexual crimes committed during the war in Ukraine;
- To analyze how ratified conventions affected the criminal legislation in force;
- To analyze the cases of the ECHR, which deals with crimes against sexual freedom and immunity;
- To analyze the articles of criminal legislation that raise doubts about the conformity of the socially dangerous act and punishment;
- To study the conflicts of the current legislation concerning protection of sexual freedom and immunity;
- To study statistical indicators of sexual violence;
- To analyze those criminal offenses that cause difficulties in criminal-legal qualification;
- To determine the significance of the Supreme Court's decisions on the qualification of criminal offenses against sexual freedom and immunity;

- To analyze the draft of the new Criminal Code of Ukraine concerning protection of sexual freedom and immunity.

The subject of the research is the norms of the current law on criminal liability and ratified international conventions. The object is social relations that protect the sexual freedom and immunity and problems that arise during the qualification of such offenses. In the course of the study a number of theoretical and practical methods were used, namely: formal, systematic, comparative-legal and statistical.

2. Main aspects of criminal offenses against sexual freedom and sexual immunity

The right to freedom and personal immunity of a person, declared in the Art. 29 of the Constitution of Ukraine, should be considered in a multilateral plan, which covers the sexual freedom and sexual inviolability of an individual.

Sexual relations belong to the most intimate sphere of human life, being its integral part and being realized in heterosexual or homosexual marriage and out-of-marriage contacts. The society regulates these relations mainly by moral norms and indirectly by the norms of family and marriage laws. This regulation is based on the right of every adult to his or her sexual freedom and of every minor to sexual immunity. It is these freedoms that correspond to the moral principles of a civilized society and are protected by the criminal law by prohibiting actions that would infringe upon them. Such prohibited criminal acts in the sphere of sexual relations are called sexual offenses (Inshyn, Kolesnyk, Kovalenko, Dashutin, Pavlichenko, 2019).

The human society and the modern world clearly prohibit criminal offenses against sexual freedom and immunity and other forms of sexual violence. In addition to the direct prohibition, criminal offenses against sexual freedom and immunity also fall under the prohibition of illegal actions against other people that are accompanied by psychological or physical influence on a person, causing discomfort, mental unrest or physical pain and suffering.

It is extremely important to identify signs of sexual violence on the Internet in the form of genocide, inhuman behavior. It also ensures the inevitability of punishment. It is important to understand that each offender for such types of criminal offenses must be strictly punished, because victims of sexual or other violence often acquire mental disorders, a desire to commit suicide as a result of the sexual violence. It is also essential to note that victims rarely come in

contact with law enforcement officials because they do not want their history to resonate and be widely accessible to other people.

Due to the fact that the fighting continues, it is difficult to conduct a proper investigation of the crime and prove that a person really committed a brutal act. It is also worth mentioning that a large part of the victims of violence can become pregnant as a result of unwanted sexual acts with criminals. Consequently, the victim has to decide whether to interrupt pregnancy with possible irreparable consequences for her reproductive life or to give birth to a child and to leave a child in a shelter because she does not want to upbringing a child from the unknown father.

Criminal offenses against sexual freedom and immunity can be widespread and can be committed against many people in order to achieve military goals. In this case criminal offenses against sexual freedom and immunity are part of a large-scale attack on civilians or genocide. Criminal offenses against sexual freedom and immunity can be used to weaken and control society. It is used to punish or destroy a certain group to prevent its members from leaving their territories. Such crimes may acquire forms of torture in order to humiliate the victims or to obtain information from the detained person by force.

Another reason is to influence people by means of their specific role or position function in the community, such as leaders or activists, members of their families who are forced to disclose information about the activities or whereabouts of their loved one. Criminal offenses against sexual freedom and immunity of civilians or members of hostile forces in various forms and manifestations may be used as an award for soldiers and combatants.

Criminal offenses against sexual freedom and immunity, including crimes committed by Russian militaries, can also occur as part of ritual or destructive collective practices, that is, the belief that sexual acts with virgin young women and/or children give particular force and give invincibility to the fighters or treat the disease. Any form of sexual violence (except rape, which may include rape threats), operations on reproductive organs, abortion, prostitution, sexual abuse, sexual slavery, etc., are war crimes that violate laws and customs of war.

3. Legal and regulatory framework for protection of sexual immunity and sexual freedom

The most important impact on the Ukrainian legislation on the protection of sexual immunity and freedom was made by the ratified conventions on women's rights protection in the field of sexual immunity and sexual freedom, including the following ones.

1. The Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages (1962) [open for signature and ratification by the UN General Assembly Resolution 1763 A (XVII) of 7 November 1962], which obliged the states to take all appropriate measures to abolish the old customs and laws, belonging to marriage and family, by ensuring full freedom of choice of a husband, complete abolition of child marriages and the annulment of previous marriage agreements that were signed before achieving sexual maturity, the establishment of proper responsibility and introduction of register of civil status acts. This convention is aimed at preventing the sexual abuse and sexual exploitation of girls and women they may experience in forced marriage.
2. The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) was adopted on December 19, 1979. It is also known as an international 'bill of rights' for women. The agreement was signed on September 3, 1981 and ratified by 189 states. It is aimed to strengthen the principle of equality of men and women in all spheres of life, including the provision and protection of rights to sexual immunity and sexual freedom. One of the basic provisions of this Convention is to direct the states parties to take all appropriate measures, including legislation, to stop all forms of trafficking in women and prostitution.
3. The Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power and the UN General Assembly Resolution (A/RES/48/15) on the Return or Restitution of Cultural Property to the Countries of Origin (1993) deal with the concept of 'victim' and formulate recommendations for restitution, compensation and social assistance to victims. The Declaration on the Elimination of Violence Against Women (1993) proposed the first formal definition of violence committed on a gender-based basis, which includes any act of violence committed on the basis of sex, which causes or is capable of causing physical, sexual or psychological harm and suffering to women, as well as the threat of such acts, coercion or deprivation of

liberty. The Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention, 2011) covers the concept of violence, as well as the essence of the Council of Europe agreement on the prevention and control of violence against women and domestic violence.

4. The Statute of the International Criminal Court (ICC) provides for criminal responsibility for 'sexual slavery, the coercion to prostitution, forced pregnancy, forced sterilization or any other form of sexual violence of similar gravity'. Although this list includes the most serious forms of sexual violence that fall under the jurisdiction of the ICC, but it is not exhaustive. Moreover, it does not define the minimum threshold of gravity of action, which should be qualified as 'sexual violence'. Additional examples of sexual violence can be found in the decisions of international tribunals, such as trafficking in persons for sexual exploitation, genital mutilation, sexual exploitation, forced abortion, forced marriages, sexual harassment, forced checks of virginity and the coercion to undress in public, were qualified as criminal offenses against sexual freedom and immunity (Fowmina, Rabbiraj, 2022).
5. The Report of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), published on April 13, is focused on violations of international humanitarian law by Russian troops in Ukraine. It is noted that "the reports cite cases of gender-based violence related to the conflict, such as rape, sexual violence, or sexual harassment" (Organization for Security and Cooperation in Europe, 2022).

'Russian soldiers are doing everything possible to show their advantage, and rape is also an instrument', the psychologist Vasily Levchenko, who has initiated a service that provides free advice to Ukrainians who have suffered war trauma, explains. According to Levchenko, the network Psy.for.peace talked to 50 women from Kiev region, who claim to have suffered sexual violence from Russian soldiers (Rape as a tool of war, 2022). The network was involved in cases, including a case of a 15-year-old girl and her mother, who had been sexually assaulted by pro-Russian Chechen soldiers, and a case of the group rape of another woman by seven soldiers, with Ukrainian detainees having been forced to watch it (Limaye, 2022).

However, acts of violence against women continue after the end of the conflict. In the report of 2001, the Special Rapporteur on violence against women noted that society is often faced with the rise of trafficking, forced prostitution, domestic violence and rape after

a serious conflict. Some of these problems, such as domestic violence and trafficking, can reach even higher levels after the conflict ends than during the conflict. For example, the increase in cases of domestic violence in the post-conflict period led to discussions on the relationship between these forms of gender-based violence and the availability of firearms, as well as the growing tolerance for violence in society and the fact that men, who participated in armed violence during a military conflict, are more inclined to these actions in the future (Richmond, 2012).

Among other things, the latency of sexual violent crime in the family was studied, which in most cases is related to fear – 48%. The reasons for silencing such criminal offenses were investigated, namely fear of rape – 14%, a new scandal – 35%, beatings – 15%, insults and bullying – 36%. In addition, Hura (2017) created the classification of victims according to the character and the degree of expression of personal qualities of a victim, which determine his/her individual victimization tendency. Thus, she singles out six main types of victims of sexual domestic violence (situational-accidental victim – 6%, continuous-passive – 26%, defenseless victim – 18%, frivolous victim – 27%, provocateur victim – 20%, minor victim – 3%).

4. The ECHR case law on sexual freedom and immunity

In order to understand the attitude of the Ukrainian courts to the responsibility for criminal offenses against sexual freedom and immunity, it is necessary to consider the ECHR case law with regard to these categories of criminal offenses. The first decision on rape was made in the UK. After several years of difficulties in her family life and after the announcement of divorce, the victim was forced by her husband to enter into sexual relations with him against her will. The applicant was accused of rape, threat of murder and assault. The trial began on April 16, 1991.

A month earlier, the Royal Crown Court in the case of *R. vs. R.* supported the conviction of another man for the attempt to rape his wife. This decision, as approved by the Court of Appeal, confirmed the earlier refusal of the precedent formed in 1736 by the Judge Sir Matthew Haille: "A man cannot be guilty of violence committed by him over his legitimate wife, because under their marriage agreement", she is given to her husband and cannot deny him anything.

In the decision of the Court of Appeal in the case *R. vs. R.* on March 14, 1991 the Lord Chief Justice, Lord Lane, having analyzed a number of previous

decisions in such cases, concluded that the principle formulated in 1736 reflected the general right of that epoch. Taking advantage of the flexibility of the general law to adapt it to new social conditions, Lord Lane concluded that the evolution of general law allows him to state that the immunity of a man in case of rape is no longer valid. The judgment of the Court of Appeal was supported by the decision of the House of Lords of October 23, 1991.

In April 1991, in the case of applicant S. W., his lawyer argued that the new precedent created in the *R. vs. R.* case could not be invoked, because it would give it a retroactive force, which contradicted Art. 7 point 1 of the Convention. However, the ECHR decided unanimously that there were no violation of Art. 7 of the Convention. Thus, since November 22, 1995, it is possible to assume that there is no duty for women to have sexual relations with the man with whom she is in family relations. Family relations are not slavery and, accordingly, any sexual relationship should be subject to the agreement of both parties (*S. W. vs. United Kingdom*, 1995).

However, the Ukrainian legislation reflected this rule only in 22 years, in the changes that took place in 2017 after the ratification of the Istanbul Convention, according to which criminal responsibility for sexual violence should take place regardless of the nature of the relationship between the victim and the offender. According to the *Opuz vs. Turkey* case, the ECHR held that domestic violence is not a private or family matter, but an issue that affects public interests, which, in turn, requires effective measures to be taken by the state. However, prior to 2019, in Ukraine, the rape was considered the case of private prosecution, even after the adoption of the Law of Ukraine 2227-VIII – On amendments to the Criminal and Criminal Procedural Codes of Ukraine in order to implement the provisions of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence (2018). After that, the Art. 126-1 – “Domestic violence” appeared in the Criminal Code of Ukraine.

The above-mentioned laws are considered by the Supreme Court, which on the grounds of the prosecutor’s substantiation of the cassation appeal state that it is illegal to close criminal proceedings under Art. 284 CPC due to the relevant changes made on January 11, 2019, concerning the criminal offense against a wife. This can be exemplified by the case about the domestic violence inflicted upon a woman by her husband. The victim’s husband caused her light bodily injuries, which falls under the Art. 125 of the Criminal Code of Ukraine. However, it was not specified that Person 1 (the victim’s husband) committed criminal offenses

connected with domestic violence. As a result, the court held that this circumstance was considered as aggravating during the pre-trial investigation. Therefore, Person 1 was not incriminated with the criminal offense related to domestic violence (Sosnin, 2002).

Having drawn conclusions from the Supreme Court practice and referring to the ECHR case law, it can be argued that there are rather different elements of criminal offenses with the signs of domestic violence if the criminal offense is committed against the current or former spouse in the family or in a place of common residence or in relation to relatives or other persons who together lives (lived) with the offender with one family, but are not (were not) in marriage with him or in family relations (Resolution of the Supreme Court No. 531/270/19, 2019).

The conclusion of the Joint Chamber of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court of February 12, 2020, concerning the case No. 453/225/19, determined the approach, according to which any criminal offense, the circumstances of which testify to the existence of at least one of the elements (symptoms) listed in Art. 1 of the Law No. 2229-VIII must be considered domestic violence, regardless of whether they are specified in the incriminated norm (part of article) of the Criminal Code as a sign of the basic or qualified composition of criminal offense (Supreme Court resolution No. 531/270/19, 2019).

The last example of the ECHR case law is the case of *M.S. vs. Bulgaria* (Decision of the ECHR No. 39272/98, 2003) of December 4, 2003. As a result, the court admitted that rape is not necessarily the use of force, but the absence of consent of the victim to a sexual contact. In this decision, the ECHR interpreted the ‘coercion’ not in a narrow sense, but as the violation of the principle of sexual autonomy, when the essential common denominator of the compulsion is the absence of voluntary and consensual actions by the victim (Kharitonova, 2016).

5. Analysis of Ukrainian legislation on the qualification of criminal offenses against sexual freedom and immunity

Along with the problems discussed above, there are gaps and inconsistencies in the Law of Ukraine “On criminal responsibility”, regarding the qualification of criminal offenses against sexual freedom and immunity. Thus, on the basis of the Law No. 2229-VIII – On prevention and counteraction to domestic violence, the wording of Art. 152 and 153 of the Criminal Code of Ukraine were changed. If the name of the

Art. 152 “Rape” remained unchanged, the name of the Art. 153 of the Criminal Code of Ukraine was changed from “Satisfaction of sexual passion in an unnatural way” to “Sexual violence”. Therefore, the signs of this criminal offense were also changed.

The difference between them is that in the previous version the method of committing crime was an unnatural way that could not lead to fertility, while in the new version this is there is the penetration of the victim’s body. Yet, the severity of “Rape” and “Sexual violence” is the same, which, in our view, is questionable. It is impossible to put touching in one row with violent penetration into the body of another person. We believe that there should be differentiation of responsibility for these criminal offenses.

The following changes were reflected in the Law of Ukraine “On criminal responsibility” after the implementation of the Council of Europe Convention on Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (also known as “The Lanzarote Convention”) of 18.02.2021 (Law of Ukraine No. 1256-IX, 2021). As a result of the implementation of this Convention, the Art. 155 of the Criminal Code of Ukraine was changed.

It can be observed that the ways of committing this socially dangerous act are extended by the following words ‘or if they are combined with the payment of money or other compensation to the victim or third party or with the promise of such an award’. In fact,

we observe the signs of the Art. 303 “Procuring or involving a person in prostitution”.

- The involvement of a person in prostitution or forcing her to engage in prostitution with the use of deception, blackmail or the vulnerable state of that person, or with the use or threat of violence, or procuring are punishable by deprivation of liberty for a period of three to five years.
- The actions provided for in part 1 of this article, committed against several persons or repeatedly, or at the prior knowledge of a group of persons, or by an official with the use of official position, or by the person on whom the victim was in material or other dependence, are punishable by deprivation of liberty for a period of four to seven years.
- The actions provided for in part 1 or 2 of this article, committed in respect of a minor or by an organized group, are punishable by deprivation of liberty for a period of five to ten years with or without confiscation of property.
- The actions provided by the parts 1, 2, or 3 of this article, committed in relation to the minor, or if they have caused serious consequences, are punishable with deprivation of liberty for a period of eight to fifteen years with or without confiscation of property (Criminal Code of Ukraine, 2022).

There are no further explanations of the Supreme Court regarding the qualification of these criminal offenses and the unexplained signs that may distinguish them, which will inevitably lead to errors in

Table 1

Previous and current version of Art. 155 of the Criminal Code of Ukraine

Previous version	Art. 155 with amendments made under the Law No. 600-VI of 25.09.2008; in the version of Laws No. 2334-VIII of 14.03.2018, No. 1256-IX of 18.02.2021
<p>Art. 155. Sexual relations with a person who has not reached the age of 16</p> <p>1. A natural or unnatural sexual intercourse with a person who has not reached the age of 16 committed by an adult person is punishable by a restriction of liberty for a term of up to five years or deprivation of liberty for the same term.</p> <p>2. The same actions committed by relatives or family members, a person who has the responsibility to bring up the victim or to care for him/her, or if they have caused infertility or other serious consequences, are punishable by deprivation of liberty for a term from five to eight years, with depriving of a right to hold certain positions or engage in certain activities for three years or without it.</p> <p>Note: According to the Art. 155, 156 of the Criminal Code, close relatives or family members are persons defined in paragraph 1 of part 1 of Art. 3 of the Criminal Procedure Code of Ukraine.</p>	<p>Art. 155. Acts of sexual nature with a person who has not reached the age of 16</p> <p>1. The commitment of acts of sexual nature by an adult person involving a vaginal, anal or oral penetration into the body of a person who has not reached the age of 16, with the use of genitals, other organs or parts of the body or any object, is punishable by a restriction of liberty for a term of up to five years or deprivation of liberty for the same term.</p> <p>2. The same actions committed by relatives or family members, a person who has the responsibility to bring up the victim or to care for him/her, or if they are combined with the payment of money or other compensation to the victim or the third party or with the promise of such an award, or if they cause infertility or other serious consequences, are punished with deprivation of liberty for a term from five to eight years, with depriving of a right to hold certain positions or engage in certain activities for up to three years or without it.</p> <p>Note: According to the Art. 155, 156 of the Criminal Code, close relatives or family members are persons defined in paragraph 1 of part 1 of Art. 3 of the Criminal Procedure Code of Ukraine.</p>

qualification. So, to support this position, we will provide an example. The educator in the kindergarten makes the young child enter into sexual relations with the Person 1 (a third person, the offender) for a certain fee. In this example it is unclear whether we have signs of the Art. 303 of the Criminal Code of Ukraine or part 2 of the 155 of the Criminal Code of Ukraine, according to the new edition. There is no answer, because there is a conflict of criminal law rules, which occurred with the adoption of the Convention. However, at the drafting of any article, the signs of other related elements of criminal offenses should be taken into account.

On the basis of the Council of Europe Convention on Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, which was ratified by the Law of Ukraine No. 1256-IX (2021), a new Article 156 – Child’s abuse for sexual purposes appeared along with the old Art. 156 – Sexual abuse of minors.

6. Statistical data on the Law of Ukraine “On criminal responsibility”

We will analyze statistical data for the last two years after changes in the Law of Ukraine “On criminal responsibility”, and the register of court decisions in which the guilty verdicts were issued.

The analysis of these data reveals the following information. The level of sexual criminal offenses is increasing every year, but only 40% of the cases are completed by the indictment at the stage of pre-trial investigation. Hence, it appears that either criminal law has certain problems due to which it is impossible to prove signs of the act or that victims deliberately distort evidence and facts that are not confirmed during the pre-trial investigation. However, this case looks extremely controversial, because the sexual criminal offenses are classified as latent since the evidence base is very humiliating for the victim and the majority does not want to pass this way, choosing to refuse the possibility of bringing the accused to justice in order to avoid public discussion of this fact. On average, 5000 criminal offenses are calculated every year involving criminal offenses against sexual freedom and immunity, of which 40% are brought to court with an indictment, 50% are closed, and approximately 10% are time-barred or closed due to the of a criminal.

Comparing the level of public danger of these criminal offenses, statistical data show that only 0,8% of criminal offenses are criminal misconducts, while more than 99% are criminal offenses. Of all the articles contained in section V – Criminal offenses against sexual freedom and immunity, only part 1 and part 2 of the Art. 154 of Criminal Code of Ukraine – Coercion to enter into sexual connection refers to criminal

Table 2

Comparative analysis of Art. 156 of the Criminal Code of Ukraine and Art. 156 of criminal legislation

Art. 156. Sexual abuse of minors	Art. 156. Child’s abuse for sexual purposes
<p>1. Debauched actions committed in regard of a person who has not reached the age of 16 are punishable by limitation of liberty for a term of up to five years or deprivation of liberty for the same term. <i>{Paragraph 2 of part 1 of the Article 156 in the version of the Law No. 600-VI of 25.09.2008}</i></p> <p>2. The same actions committed against a minor by relatives or family members, a person who has the responsibility to bring up the victim or to care for him/her are punishable by deprivation of liberty for a term from five to eight years, with depriving of a right to hold certain positions or engage in certain activities for up to three years or without it. <i>{Part 1 of the Art. 156 in the version of the laws No. 600-VI of 25.09.2008, No. 2334-VIII of 14.03.2018}</i></p>	<p>1. The proposal of the meeting, made to the person who has not reached the age of 16 by an adult, including the use of information and telecommunication systems or technologies, for the purpose of taking any sexual action against him/her if after such a proposal at least one action has taken place to enable such a meeting, is punishable by limitation of liberty for a term of up to three years or deprivation of liberty for the same term, with depriving of a right to hold certain positions or engage in certain activities for up to three years.</p> <p>2. The proposal of the meeting made to a minor by an adult person, including the use of information and telecommunication systems or technologies, to be involved in the production of child pornography, if after such a proposal at least one action has taken place to enable such a meeting, are punishable by deprivation of liberty for a term of two to five years, with depriving of a right to hold certain positions or engage in certain activities for up to three years.</p> <p>3. The actions envisaged in the part 1 or 2 of this article, committed repeatedly, or on preliminary arrangement by group of persons, or in respect of a minor, are punishable by deprivation of liberty for a term of three to six years, with depriving of a right to hold certain positions or engage in certain activities for up to three years.</p> <p>Note: 1. In this article, the meeting should also be understood as the meeting, which requires the use of information and telecommunication systems or technologies. 2. In this article and Art. 301 of this Code, child pornography should be understood as images of a child or person who looks like a child, made in any way, in a real or fictitious openly sexual image or engaged in real or fictitious sexual behavior, or any image of a child’s sexual organs made for sexual purposes. <i>{The Code is amended by Art. 156 in accordance with the Law No. 1256-IX of 18.02.2021}</i></p>

misconducts, while all others are crimes. In our opinion, this is an incorrect division of the classification of criminal offenses. In this case, for the last 8 years the only criminal offense under this article was applied in a combination with rape. Thus, in case No. 734/1366/20, which gained legal force after being returned by the Chernihiv Court of Appeal and remained without changes the verdict of the first instance court of 04.03.2021.

In this case, the person was accused of rape, i.e. sexual acts related to the sexual penetration of another person with the use of genitals, committed repeatedly against the person with whom the guilty person is in family relations, and has not reached fourteen years of age, regardless of her voluntary consent, in other words, criminal offenses (crimes) provided for in part 4 of the Art. 152 of the Criminal Code of Ukraine. According to Article 12 of the Criminal Code of Ukraine, these crimes belong to the category of especially grave crimes, with the punishment being from eight to fifteen years. However, along with the rape, the Art. 154 was also in force because the victim was financially

dependent on the parents. However, such a sentence is only one in 8 years.

According to the amendments introduced under the laws No. 2617-VIII of 22.11.2018, No. 409-IX of 19.12.2019, No. 720-IX of 17.06.2020, the Law of Ukraine “On criminal responsibility” introduced Art. 153 of the Criminal Code of Ukraine into the new edition of ‘sexual violence’, i.e. the introduction of any sexual acts of sexual nature which are not connected with the penetration into the body of another person without the consent of the victim (Council of Europe Convention, 2011). At the same time, the level of public danger of this crime is considered to be unattainable, i.e. the punishment envisaged by deprivation of liberty for a term of up to five years. Meanwhile, part 1 and part 2 of the Art. 154, as before, were referred to misconduct ‘Stimulation of a person without her voluntary consent to the performance of an act of sexual nature with another person’. It turns out that if a person uses physical violence in the form of touching, kisses without the voluntary consent of the victim, the amount of punishment will be up to 5 years

Table 3

Statistical data for the last two years after changes in the Law of Ukraine “On criminal responsibility”

		Criminal offenses in the reporting period		With the indictment		Criminal offenses in which the proceedings were closed		Criminal offenses in which the decision was not made (on termination or suspension) at the end of the reporting period		
		2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	
Total number of crimes in 2021–2022		32760	33456	1970	1879	1928	1845	2208	2345	
		4836	5056							
including	especially grave crimes	1466	1567	625	568	446	378	655	765	
	grave crimes	1388	1456	684	654	561	489	805	856	
	minor crimes	1419	1367	634	438	888	821	634	743	
	criminal misconduct	37	45	5	7	26	36	32	31	
by types of offenses	Art. 152. Rape	1950	2093	814	789	973	876	837	789	
	Art. 153. Sexual violence	385	431	125	102	81	79	176	168	
	Art. 154. Coercion to enter into sexual relations	49	48	4	2	39	37	70	68	
	including	misconduct (parts 1, 2 Art. 154)	33	27	4	3	32	28	35	34
		crimes (part 3 Art. 154)	10	8	0	0	21	19	19	17
	Art. 155. Acts of sexual nature with a person who has not reached the age of 16	916	876	421	357	308	287	325	354	
	Art. 156. Sexual abuse of minors	1493	1566	528	459	654	598	769	876	
	Other	9	7	2	1	6	5	8	7	

of imprisonment and will be related to the crime, then, if a person mentally presses the victim forcing her to acts of sexual nature without her voluntary consent under threat, for example, to release information that the person wants to leave unknown to others, it is a misconduct, because the level of public danger is not significant. This is a very controversial law in this norm. That is why we propose changes concerning the specified norm, namely the sanction of the article. Table 4 provides the following suggestions:

In addition to limitation and deprivation of liberty, the justification is that part 2 of the Art. 154 of the Criminal Code of Ukraine proposes to apply additional optional punishment in the form of deprivation of the right to hold certain posts and to engage in certain activities. The legal position is as follows: if a servant uses his functional duties to force a person to enter into a sexual relationship with him, then such actions disgrace the enterprise, state or other institution where the person works. In addition to deprivation of liberty or limitation of liberty of a person, even if such punishment is imposed after the main punishment, it is still in the period specified in the verdict, but the guilty will not be able to work in such a position on which it can influence illegally on other persons up to three years.

It is also suggested to change the disposition of part 1 of the Art. 154 of the Criminal Code of Ukraine and remove the words ‘with another person’. Such a version, which is now in force, limits the circle of social actions in this sphere. If a person makes an act of a sexual nature not with another person, but with an animal or with the object or with itself, such actions are not currently covered by the Article 154 of the Criminal Code of Ukraine.

In addition to these inconsistencies, there are others. For example, in part 1 of the Art. 189 the Criminal Code of Ukraine – “Extortion” presupposes the demand, combined with the disclosure of information that the victim or his/her close relatives want to keep in secret. It is punishable by limitation of liberty for a term of up to five years or deprivation of liberty for the same term. The same provision exists in part 3 Art. 154 of Criminal Code of Ukraine, concerning forcing a person without her voluntary consent to act of a sexual nature with another person, combined with the destruction, damage or removal of property of the victim or her close relatives, or with the threat of disclosure of information that disgrace her or close relatives, which is punishable by limitation of liberty for a term of up to three years or deprivation of liberty for the same term. So, it turns out that if a person just demands property, then the assigned public danger is more socially dangerous than the coercion of a victim without voluntary consent to the act of sexual nature and in addition to taking of property or disclosing information that the person believes to leave in secret.

According to Art. 3 of the Constitution of Ukraine, the person, his/her life and health, honor and dignity, inviolability and security are recognized in Ukraine as the highest social value. If immunity is the highest value, it cannot be lower than the level of public danger than property.

Statistical data from the Office of the Prosecutor General of Ukraine show that 40% of the total number of criminal offenses against sexual freedom and immunity is rape (Art. 152). The next crime is the sexual abuse of minors (Art. 156) with 30%, a sexual intercourse with a person who has not reached the age of 16 (18%), sexual violence (Art. 153) with 8%, and 2% belongs to the coercion to enter into sexual relations.

Table 4
Proposed changes to the Criminal Code of Ukraine

Current version	Proposed changes
1. Coercion of a person without her voluntary consent to perform an act of sexual nature with another person is punishable by a fine of up to five non-taxable minimum incomes or imprisonment for a term of up to six months.	1. Coercion of a person without her voluntary consent to an act of sexual nature is punishable by a limitation of liberty for a term of up to three years or deprivation of liberty for the same term.
2. Coercion of a person without her voluntary consent to perform an act of sexual nature with a person, on whom the person is materially or financially dependent, is punishable by a fine of up to one thousand non-taxable minimum incomes or limitation of liberty for a term of up to two years.	2. Coercion of a person without her voluntary consent to perform an act of sexual nature with a person, on whom the person is materially or financially dependent, is punishable by limitation of liberty for a term of up to five years or deprivation of liberty for the same term, with depriving of a right to hold certain positions or engage in certain activities for three years or without it.
3. The actions provided for in part 1 or 2 of this article, combined with the destruction, damage or removal of the property of the victim or her close relatives, or with the disclosure of information that discredits the victim or her close relatives, are punishable by limitation of liberty for a term of up to three years or deprivation of liberty for the same term.	3. The actions provided for in part 1 or 2 of this article, combined with the destruction, damage or removal of the property of the victim or her close relatives, or with the disclosure of information that discredits the victim or her close relatives, are punishable by deprivation of liberty for a period of three to seven years.

Another 2% belongs to the new Art. 156-1, which was adopted under Law No. 1256-IX of 18.02.2021, but statistics on it are not yet available. The lack of statistics is not related to the number of acts, but is due to the lack of public awareness of this article and the

lack of recommendations for its application. The same situation is observed in the Art. 126 – “Domestic violence” in 2018–2019, being one of the most discussed problems. Figure 1 shows the percentage ratio of each criminal offense against sexual freedom and immunity.

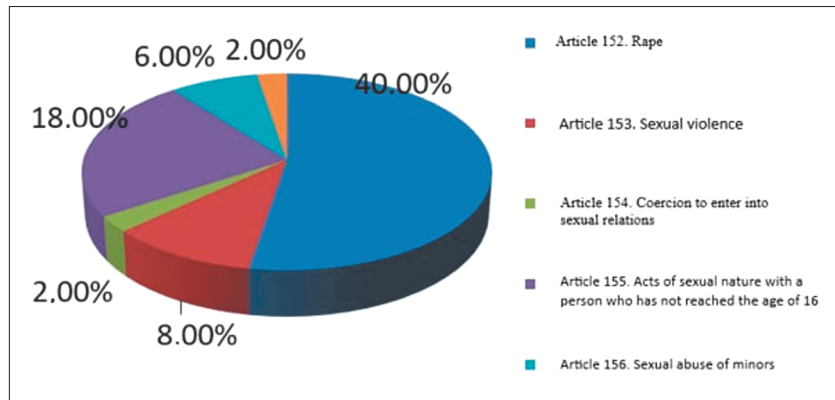

Figure 1. Percentage of each type of criminal offenses against sexual freedom and immunity.

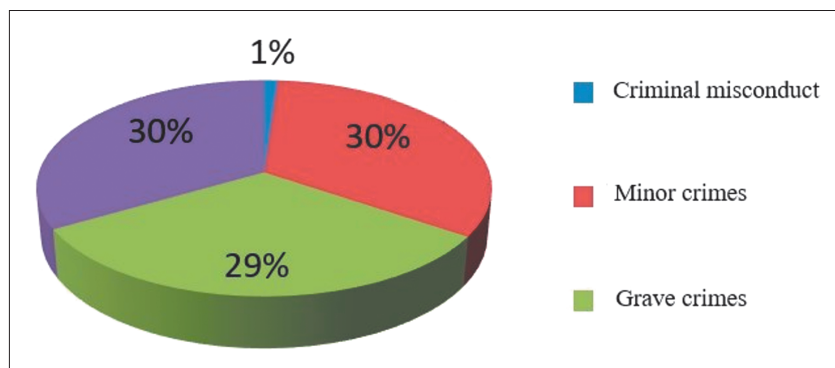

Figure 2. Severity of criminal offenses against sexual freedom and immunity.

According to statistical data, less than 1% is classified as criminal offenses, while 30% belongs to especially grave crimes, 30% are minor, and 29% are grave. This shows that by quantitative indicators all parts of each article are involved with almost the same number of times. Once again, we emphasize the social danger of these criminal offenses. Figure 2 shows the percentage ratio of severity of criminal offenses against sexual freedom and immunity.

Having analyzed the data of the Office of the Prosecutor General’s Office, we proceed to the analysis of the register of court decisions and comparison of data. As an example, we will analyze data for 2022. Of the 789 criminal cases under the Art. 152 – “Rape” of the Criminal Code of Ukraine, which were submitted to the court with the indictment, only 50 cases received the guilty verdict, which is 6.33%. In our opinion, these figures can outrage any specialist, both the staff of practical departments (police, prosecutor’s office, investigative department) and experts of legal science. This testifies to problems in

Table 5

Statistical data on Art. 154 of the Criminal Code of Ukraine – Coercion to enter into sexual relations

Coercion to enter into sexual relations, Art. 154	Criminal offenses in the reporting period	Criminal offenses in which persons were served notice of suspicion	with the indictment	Criminal offenses which were brought before the court				Criminal offenses in which the proceedings were closed	Criminal offenses in which the decision was not made (on termination or suspension) at the end of the reporting period	A guilty verdict was issued
				committed						
				by persons who had previously committed criminal offenses	by a group of persons	in a state of intoxication	by minors or with their participation			
2017	27	0	0	0	0	0	0	10	27	0
2018	43	9	5	1	0	0	0	9	39	0
2019	98	6	6	6	6	0	0	35	90	1
2020	54	4	3	2	0	0	0	14	50	1
2021	42	2	2	2	0	1	0	9	40	0
2022	23	1	1	0	0	0	0	6	19	0
Total										

the procedural sphere of criminal legislation. Art. 153 – “Sexual violence” of the Criminal Code of Ukraine constitutes 14% of the charges from the number of materials submitted to the court; Art. 155 – “Acts of sexual nature with a person who has not reached the age of 16” of Criminal Code of Ukraine is 5%; while Art. 156 of the Criminal Code of Ukraine constitutes 6%.

7. Improvement of criminal legislation within the framework of sexual criminal offenses

The improvement of criminal legislation within the framework of sexual criminal offenses presents the satisfaction of sexual passion is unnatural, combining the

concept of rape. Automatic amendments to criminal legislation were introduced on the basis of ratified international norms without scientific and practical substantiation of changes. Without taking into account the domestic experience and generally using a reasonable understanding of the decision to prosecute. If some of the issues are resolved with the interpretation of the Supreme Court. Havranyuk and Dudorov (2014) paid attention to the voluntary nature of sexual relations. The lawmaker referred to the voluntary nature in view of the relevant circumstances, but what are the related circumstances and how to interpret them and to use them remained on purely subjective attitude to this issue.

Table 6
Prosecution of criminal offenses against sexual freedom and immunity (2019–2022)

Prosecution of criminal offenses against sexual freedom and immunity	2019	2020	2021	2022	In total
Art. 152. Rape	50	102	144	64	360
Art. 153. Sexual violence	11	27	25	14	77
Art. 154. Coercion to enter into sexual relations	0	1	0	0	1
Art. 155. Acts of sexual nature with a person who has not reached the age of 16	11	19	23	18	71
Art. 156. Sexual abuse of minors	28	34	49	28	139
Art. 156. Child’s abuse for sexual purposes	0	0	0	1	1
Total	100	184	241	122	648

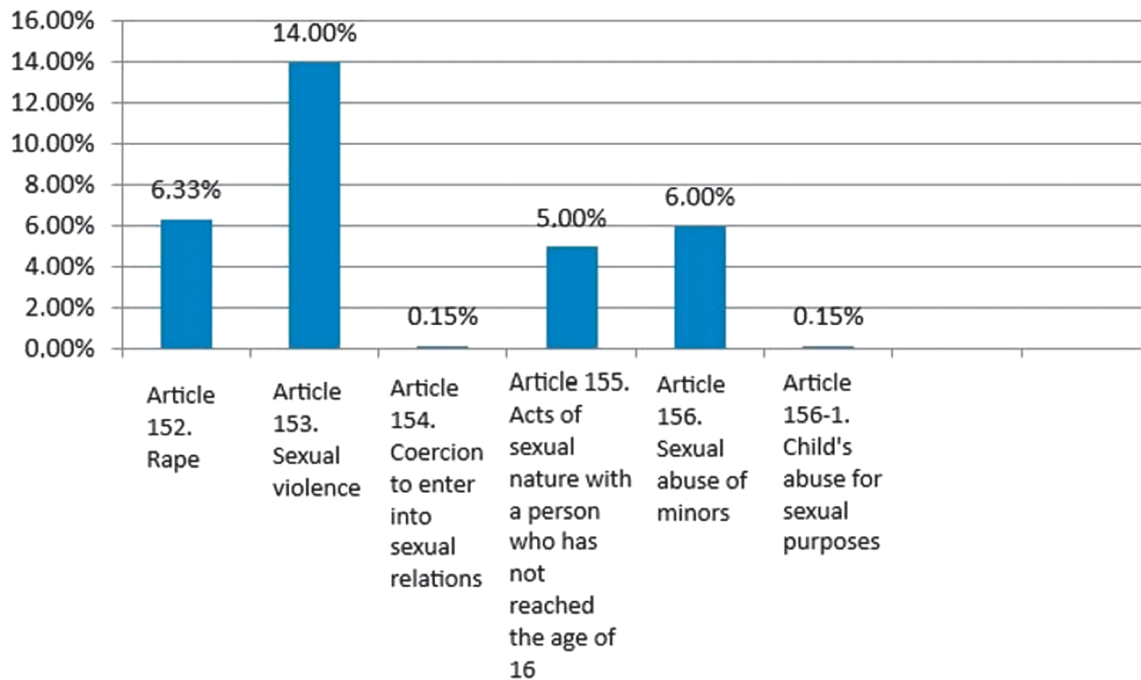

Figure 3. Data on the number of guilty verdicts for 2019–2022 under section IV – Criminal offenses against sexual freedom and sexual immunity of a person.

The positions of the Supreme Court on the content and scope of the methods that can be used to overcome the resistance, and indicate the absence of voluntary consent. In the context of the relationship between the norms of Art. 152 of the Criminal Code with other criminal offenses under section IV of the Criminal Code, the position and the idea that voluntary exclusion is excluded in cases where a person under which an act is committed is committed physical, mental, or non-violent, and others, in particular, put a person in a state similar to a state of extreme necessity. That is not any way of influence and invasion into a mental state of a person, but one which makes it stop resistance or shows that the person agrees to sexual violence in order to avoid other harm of equal harm, namely life and health, property relations, legal rights, freedoms and interests if there is a corresponding comparison of those benefits which are caused by harm (statutory interests) and those benefits which are caused by harm to specific criminal offenses.

The topicality lies in the fact that if we spread the unlimited in this aspect of the way sexual criminal offenses are committed, we will come to the fact that deception, for example, what appears in the report of the information that I will marry you in the future (tomorrow) after sexual relations, or there may be another deception used for such influence and under such influence should be recognized rape. As well as deception, which in the qualification of fraud repeatedly reproduced in the practice of the Supreme Court as a method of mental influence (distortion of the person's idea of the actual circumstances with the purpose to achieve the appropriate goal) (Sobko, 2020).

Therefore, the approach proposed is limited to the scope of application of the law, and certain developments of the Supreme Court, which are contained in the Supreme Court of Ukraine's rulings, should be used. For example, the threat of property destruction can be referred to the form of rape as mental violence, but not any threat, namely the threat of immediate destruction because it requires immediate reaction, so in addition to such a threat can be the threat of disclosure of information, but it is necessary to understand what information could be disclosed (content and essence). It means how much this information can be made to force a person to join the sexual relationship.

The use of threats can have such a strong impact on the victim that it does not exert any resistance at all and is completely fed to the guilty (for example, in rape). As to the reality of the threat in this case, there is a good idea of Zhyzhlenko (1900), who noted that the threat immediately would cause harm to a woman

if she did not join at that time in a sexual relationship sufficient for the composition of rape.

Resolution of the Supreme Court of Ukraine No. V0005700-08 (2008) is an example of changes that are taking place in the legislation Law of Ukraine "On criminal responsibility", and the Supreme Court has no time to provide comments that complicate the process of qualification. There are new explanations on the website lpd.court.gov.ua from the Supreme Court, but they are not sufficient, they give comments only on the behavior of the victim and the retroactive force of the law, leaving aside the changes that have taken place in connection with the ratification of the conventions.

In view of the repeated changes in the Criminal Code regarding criminal offenses against sexual freedom and sexual immunity of a person (laws of 01.06.2010 No. 2295-VI and of 06.12.2017 No. 2227-VIII), the prosecution of the crime envisaged in part 2 of Art. 15 – part 3 of the Art. 153 Criminal Code (in the edition of the Law of 01.06.2010 No. 2295-VI), after the entry into force of the Law of 06.12.2017 No. 2227-VIII is subject to qualification for part 2 of Art. 15 – part 4 of the Art. 152 Criminal Code. Considering that at the time of the trial of criminal proceedings the sanction of part 4 of the Art. 152 the Criminal Code (in the wording of the Law of 19.12.2019 No. 409-IX) is more severe than the sanction of the said norm in the wording of the Law of 06.12.2017 No. 2227-VIII and at the same time contains the same degree of punishment as the sanction of part 3 of Art. 153 the Criminal Code, which was charged to the accused, in this criminal proceeding should apply interim law of 06.12.2017 No. 2227-VIII taking into account the provision of part 4 of Art. 5 Criminal Code.

Solving the issue of application of the provisions of Art. 5 Criminal Code, conclusion on whether Law of Ukraine "On criminal responsibility" cancels the crime of committing, softens criminal responsibility or otherwise improves the situation of the person, or *vice versa* – establishes criminal resistance to act, increases criminal responsibility or otherwise worsens the situation of the person, can be done only in the context of the specific circumstances of the case, as to a specific act and a specific person. Changes of dispositions of part 4 of the Art. 152 and part 3 Art. 153 of the Criminal Code, due to the entry into force of Law No. 2227-VIII of 06.12.2017, does not indicate the decriminalization or *vice versa* – the criminalization of certain actions. Between the previous and the new versions of the said norms of the Law of Ukraine "On criminal responsibility" takes place legal succession.

According to the Art. 152 the Criminal Code (as amended by Law No. 2227-VIII of 06.12.2017) of

rape is a criminal offense with alternative indications of an objective party. The act of a person of different forms of sexual penetration against the same person should be considered as an individual criminal offense. If one of these forms was successful, it should still be considered as a complete criminal offense. The sanction of part 4 of the Art. 152 (as amended by Law No. 2227-VIII of 06.12.2017) softens the criminal liability of the person in comparison with the sanctions part 4 of Art. 152 and part 3 of the Art. 153 Criminal Code (in the wording of Law No. 2295-VI of 01.06.2010), which provided for criminal liability for the same actions. Therefore, in this case, the provisions of part 1 of the article are applied (Law of Ukraine No. 2227-VIII, 2017).

The sexual abuse of minors (Art. 156 Criminal Code), in contrast to the 152 Criminal Code or sexual violence (Art. 153 Criminal Code), takes place in case the accused does not try to enter into a sexual act with the victim in any way. If a person who intends to rape a minor or commit sexual violence against her has committed sexual violence against her, and the end of rape or sexual violence has not been brought to an end for reasons that did not depend on her will, then the person must be qualified in the appropriate part 15, Art. 152 (Art. 153) Criminal Code.

Criminal responsibility for committing a rape of a minor or for the violent satisfaction of sexual passion in an unnatural way against such a person occurs only if the guilty person is aware (knew or suspected) that such acts are committed against a minor or minor person, and so on, when it was and could realize it. If the guilty person has been mistaken regarding the actual age of the victim, then the minor or minor age of the victim cannot be the basis for qualification of the given actions by part three or fourth centuries (Conscientious mistake regarding the actual age of the victim, 2022).

Currently, a new Criminal Code is being developed, which will be significantly different from all previous ones. Section 4.5. provides for "Criminal offenses against sexual freedom and sexual immunity of a person", with Art. 4.5.1. having the title "The meaning of the terms used in this section" and including the following terms:

- 1) sexual penetration – a vaginal, oral or anal sexual penetration of any part of the body or any object in the body of another person;
- 2) the absence of a voluntary consent is the absence of the expressed will of the injured person to act on her, provided for in Art. 4.5.4 or 4.5.5 of this Code, when such a person is aware of the meaning of the act and if she has a real possibility to refuse to do

so at any time. It is not recognized as a voluntary agreement given by a young child to act on her as provided for in the articles of this Code (Sosnin, 2002).

Given the Table 7, it can be argued that some inconsistencies should be resolved in the new Criminal Code, but the time for its adoption is unknown (The draft text of the new Criminal Code of Ukraine, 2022).

8. Conclusions

Along with the new problems that have emerged in our country, there are also legislative gaps and inconsistencies:

1. In Ukraine, the protection of sexual freedom and immunity in connection with the launch of the 'special military operation' and the announcement of the martial law on the territory of Ukraine became a big problem. Criminal offenses, which are one of the most dangerous in Ukraine, started to be committed not only by persons who are permanently or temporarily on the territory of Ukraine, but also by military officers of the aggressor country.
2. On the basis of ratified conventions, certain changes were made in the national legislation concerning Art. 152 of the Criminal Code of Ukraine – "Rape", concerning the determination of the way of criminal offense, as well as the unification of Art. 152 the Criminal Code of Ukraine – "Rape" and the preliminary version of Art. 153 – "Violent satisfaction of sexual passion in an unnatural way" in one article according to the way of the act; Art. 153 of the Criminal Code of Ukraine – "Sexual violence" in connection with the ratified convention has completely changed and has received absolutely new kind of criminal offense, which is connected with sexual violence without penetration into the body of another person; Art. 155 of the Criminal Code of Ukraine – "Acts of sexual nature with a person who has not reached the age of 16" was changed in connection with the ratified international documents, due to which new signs of the act appeared in the dissertation, namely «if they are combined with the payment of money or other award to the victim or third person or with the promise of such award», and also in more detail in part 1 of Art. 155 the Criminal Code of Ukraine describes the way of this criminal offense; the latest changes have occurred with the criminalization of a new article of Art. 156 Criminal Code of Ukraine – "Child abuse for sexual purposes".
3. In most cases, the practice of the ECHR refers to the definition of gender equality, the impossibility

of forcing women and men who are married to perform sexual relations against will. An important step of our state on the basis of the practice of the ECHR is the recognition of domestic violence not as a private or family matter, but as a matter of social interests, which, in turn, requires effective action by the state, which has led to the fact that in Ukraine rape, what was the case of private accusations changed their status to public.

4. After examining the statistical data, there were some problems in the law enforcement practice, where the number of cases, the number of criminal offenses registered, the number of cases brought to

court, not to mention the absolute minimum number of criminal charges for these types of criminal offenses. Moreover, some are equal to zero, which shows problems both in the pre-trial investigation and the problem of judicial power, regarding recognition of guilt on this criminal offense.

5. Criminal-legal qualification creates difficulties in cases where there is a conflict and inconsistency between the various articles of the current legislation. So having analyzed the problem we have come to the conclusion that at present there is an inconsistency between Art. 155 of the Criminal Code of Ukraine and Art. 303 of the Criminal

Table 7

Section 4.5. of the new Criminal Code

Subsection 1. Crimes	Subsection 2. Criminal misconduct
<p>Art. 4.5.4. Rape A person who has made sexual penetration in the absence of voluntary consent of another person, has committed a crime of the 5th degree.</p>	<p>Art. 4.5.12. Sexual harassment A person who has carried out verbal, improper or physical act of sexual nature, combined with violation of the dignity of another person by creating a frightened, hostile, humiliating or degrading environment, has committed a criminal misconduct.</p>
<p>Art. 4.5.5. Sexual activity is not related to sexual penetration A person who has performed sexual activity is not connected with sexual penetration, in the absence of voluntary consent of another person, has committed a crime of the 3rd degree.</p>	
<p>Art. 4.5.6. Coercion to commit an act of sexual nature The person who forced another person to act sexual with a third person, has committed a crime of the 3rd degree.</p>	
<p>Art. 4.5.7. Sexual activity with a person aged 14 to 16 years An adult person who has committed sexual acts with another person aged 14 to 16 years under her voluntary consent, has committed a crime of the 3rd degree.</p>	
<p>Art. 4.5.8. Child's abuse An adult person who: 1) persuaded the child under 16 years of age to look at the action of sexual character or 2) demonstrated or sold a pornographic object to a child under 16 years of age has committed a crime of the 3rd degree.</p>	<p>Art. 4.5.13. Offer to a minor child of a sexual intercourse An adult person who invited a child aged 14 to 16 years to talk about the actions of sexual nature, has made a criminal misconduct.</p>
<p>Art. 4.5.9. Involvement of the child in the production of child pornography An adult who attracted a child to make a child pornography item, has committed a crime of the 3rd degree.</p>	
<p>Art. 4.5.10. Procuring and other actions related to child prostitution An adult person who: 1) persuaded the child to prostitution, 2) forced the child into prostitution, 3) received income from child prostitution or 4) sexually assaulted a minor child who is engaged in prostitution, has committed a crime of the 3rd degree.</p>	<p>Art. 3.2.10. Sanction for misconduct 1. The following sanction is established for the misconduct: 1) monetary recovery in the amount of 50 to 100 monetary units, 2) unpaid work for the period from 1 to 3 months, 3) restriction of freedom of movement for the period from 15 days to 3 months or 4) arrest for the period from 15 days to 3 months.</p>
<p>Art. 4.5.11. Coercion to the mutilation of female genitals Person who: 1) forced a woman to remove her genitals, the Infibulation or any other complete or partial mutilation of external genitals, or 2) prompted a minor woman to do so, Has committed a crime of the 3rd degree.</p>	
<p>Crime of the 3rd degree is punished by a fine in the amount of 1000 to 2000 monetary units or imprisonment for a term from three to four years; a crime of the 5th degree is punished by imprisonment for a term from six to eight years.</p>	

- Code of Ukraine, which resulted from ratification of the Convention, but without taking into account the current national legislation. In addition, there are some inconsistencies with regard to part 3 and part 4 of the Art. 153 Criminal Code of Ukraine – “Sexual violence” and Art. 156 Criminal Code of Ukraine – “Sexual abuse of minors”. In addition to the above, there is a lack of agreement on the degree of danger of the act and the degree of responsibility for its act, which is seen in the comparison of the degree of danger of the Art. 152 of the Criminal Code of Ukraine and Art. 153 of the Criminal Code of Ukraine in the sanction of the article.
6. According to the provisions of Art. 17 of the Law of Ukraine – “On implementation of decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights”, we can state that the norms of the Criminal Code of Ukraine should be applied taking into account the legal positions of the ECHR, however, in our opinion, such a provision should be fixed in the Art. 3 of the Criminal Code of Ukraine. The ‘legal position’ of the United Nations is applied in determining the conformity of the legislation on criminal responsibility with the fundamental principles of international law, so the resolutions of the Supreme Court of Ukraine and the Plenum of the Supreme Court of Ukraine are the source of criminal law, but this is a interpretation of the analogue, which is prohibited by part 4 of the Art. 3 of the Criminal Code of Ukraine. In our opinion, the Plenum’s Regulations should interpret any changes in the legislation.
  7. Having analyzed the articles of the new draft of the Criminal Law, it was concluded that in the event of the adoption of the new legislation on criminal responsibility, some inconsistencies regarding liability would be avoided, but there were some inconsistencies with regard to ratified conventions, which are in the current law, but are not reflected in the draft.
  8. On the basis of the conclusions we made, we have formed the proposals concerning the current legislation:
    - To change the title of section IV of the Criminal Code of Ukraine (special part) from “Criminal offenses against sexual freedom and sexual immunity of a person” to “Criminal offenses against sexual freedom and immunity”;
    - To differentiate the responsibility under the Art. 153 of the Criminal Code of Ukraine “Sexual violence”, as it does not correspond to the degree of public danger. There can be no violent penetration into the body of another person equal to the machation and demonstration of bodies, etc.;
    - To define part 1 and part 2 of the Art. 154 of the Criminal Code of Ukraine – “Coercion to enter into sexual relations” as a crime, not a misconduct, thus to increase criminal responsibility for this crime;
    - To present the Art. 154 of the Criminal Code of – “Coercion to enter into sexual relations” in the next version:
      - The coercion of a person without her voluntary consent to an act of sexual nature is punishable by limitation of liberty for a term of up to three years or deprivation of liberty for the same term.
      - Coercion of a person without her voluntary consent to perform an act of sexual nature with a person, on whom the person is materially or financially dependent, is punishable by limitation of liberty for a term of up to five years or deprivation of liberty for the same term, with depriving of a right to hold certain positions or engage in certain activities for three years or without it.
      - The actions provided for in part 1 or 2 of this article, combined with the destruction, damage or removal of the property of the victim or her close relatives, or with the disclosure of information that discredits the victim or her close relatives, are punishable by deprivation of liberty for a period of three to seven years.
    - To offer the Supreme Court to explain the new norms adopted after the implementation of the international convention in order to avoid mistakes in their qualification.

References

1. Britchenko, I., Savchenko, L., Naida, I., Tregubov, O. (2020). Areas and means of formation of transport regional complexes and mechanisms for managing their competitiveness in Ukraine. *Ikonomicheski Izsledvania*, 29(3), 61–82.
2. Brych, L. P. (2010). *Crimes against sexual freedom and sexual integrity of a person under the legislation of Ukraine*. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs.
3. Chmut, S. V., Khryapinskyi, P. V. (2011). *Criminal responsibility for sexual relations with a person who has not reached sexual maturity*. Zaporizhzhia: KSK-Alliance.

4. Conscientious mistake regarding the actual age of the victim when qualifying actions under Art. 152 of the Criminal Code (2022). Retrieved October 26, 2023 from: <https://lpd.court.gov.ua/home/search/5579>
5. Convention on Consent to Marriage, Minimum Marriage Age and Registration of Marriages (1962). Retrieved October 26, 2023 from: https://leksika.com.ua/14020124/legal/konventsija_pro_zgodu_na_vstup_u_shlyub_minimalnij_shlyubnij_vik_i_reyestratsiyu_shlyubiv_1962
6. Council of Europe Convention “On preventing violence against women and domestic violence and combating these phenomena (Istanbul Convention)” (2011). Retrieved October 26, 2023 from: <https://rm.coe.int/1680096e45>
7. Criminal Code of Ukraine (2022). Retrieved October 26, 2023 from: URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Decision of the ECtHR No. 33401/02 “Opuz v. Turkey” (2022). Retrieved October 26, 2023 from: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-1449>
9. Decision of the ECtHR No. 39272/98 “Case of M.C. v. Bulgaria” (2003). Retrieved October 26, 2023 from: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=629>
10. Declaration No. 48/104 “On the Elimination of Violence against Women” (1993). Retrieved October 26, 2023 from: <http://www.un-documents.net/a48r104.htm>
11. Dudorov, O. O. (2011). *Criminal and legal characteristics of crimes against sexual freedom and sexual integrity of a person: science and practice. manual*. Luhansk: RVV LDUVS named after E. O. Didorenko.
12. Dudorov, O. O., Havronyuk, M. I. (2014). *Criminal Law*. Kyiv: Vaite.
13. Fowmina, C., Rabbiraj, C. (2022). Sexual violence against women during non-international armed conflicts. *International Journal of Public Law and Policy*, 1(1), 10–12.
14. Hura, S. O. (2017). Psychological features of victimizing behavior of young people. *Disaster and Crisis Psychology Problems*, 21, 1–12.
15. Inshyn, M., Kolesnyk, T., Kovalenko, R., Dashutin, I., Pavlichenko, V. (2019). European standards for the protection of social rights of labor migrants. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 22(6), 1–8.
16. Kharitonova, O. V. (2016). Gender accents in the methodology of sexual crime research. *Humanization of Criminal Responsibility and Democratization of Criminal Justice: Materials of the International Scientific and Practical Symposium*, 302–303.
17. Kniazieva, T. V., Shevchenko, A. V., Shevchenko, A. V., Yaroshenko, O. M., Inshyn, M. I., Yakovlyev, O. A. (2021). Current trends in the formation and development of insurance marketing in Ukraine. *Risk Management and Insurance Review*, 24(3), 279–292. doi:10.1111/rmir.12185
18. Kuzheliev, M., Britchenko, I. (2016). Theoretical and methodological aspects of formation of corporate control system in Ukraine. *Ikonomicheski Izsledvania*, 25(2), 3–28.
19. Law No. 453/225/19, proceedings No. 51-4000kmo19. (2020). Retrieved October 26, 2023 from: <https://zakon-online.com.ua/court-decisions/show/87602679>
20. Law of Ukraine No. 2227-VIII – On amendments to the Criminal and Criminal Procedural Codes of Ukraine in order to implement the provisions of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence. (2018). Retrieved October 26, 2023 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>
21. Law of Ukraine No. 1256-IX – On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the implementation of the Council of Europe Convention on the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Violence. (2021). Retrieved October 26, 2023 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1256-20#n24>
22. Law of Ukraine No. 2227-VIII – Retroactive effect of the law on criminal liability in time (2017). Retrieved 26.10.2023 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>
23. Limaye, Y. (2022). Russian soldiers raped me and killed my husband. *BBC News*. Retrieved October 26, 2023 from: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61078632>
24. Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) (2022). Retrieved October 26, 2023 from: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-z-bezpeki-i-spivrobotnictva-v-yevropi>
25. Rape as a tool of war. Relatives of the 22-year-old victim of racists and human rights defenders spoke about their insane cruelty – CNN (2022). Retrieved October 26, 2023 from: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/zgvaltuvannya-okupantami-yak-znaryaddya-viyni-cnn-rozpoviv-istoriyu-22-richnoji-zhertvi-rashistiv-u-buchi-50236129.html>
26. Resolution 48/15 of the UN General Assembly – Return or restitution of cultural values to their countries of origin (1993). Retrieved October 26, 2023 from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_718#Text
27. Resolution of the Supreme Court No. 531/270/19 (2019). Retrieved October 26, 2023 from: <https://zib.com.ua/ua/142694.html>
28. Resolution of the Supreme Court of Ukraine No. v0005700-08 – “On judicial practice in cases of crimes against sexual freedom and sexual integrity of a person” (2008). Retrieved October 26, 2023 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-08#Text>
29. Richmond, O. P. (2012). Justice and post-conflict violence. *International Peacekeeping*, 19(5), 655–659. URL: <https://doi.org/10.1080/13533312.2012.722014>

30. S. W. v. United Kingdom (1995). Retrieved October 26, 2023 from: http://www.echr.europa.org/doc/2461448/2461448.htm?fbclid=IwAR3DvBD5m0N-PYIboTtVA9vvs8TqI_sCMOW3L3bKdvdQ2x2-YH-gUq_-FV7_Y
31. Savchenko, A. V., Kuznetsov, V. V., Moskal, D. P., Siyploki, M. V. (2012). *Criminal responsibility for rape and violent satisfaction of sexual desire in an unnatural way*. Uzhgorod: LLC IVA.
32. Sobko, G. M. (2020). *Criminal-legal and criminological bases of countering mental violence*, thesis of candidate of legal sciences. Odessa: Odessa State University of Internal Affairs.
33. Sosnin, O. V. (2002). Information sovereignty of Ukraine: legal problems of establishing a regime of access to information resources of Ukraine. *Borysten*, 5(131), 13–15.
34. The Convention on the elimination of all forms of discrimination against women and its optional protocol: handbook for parliamentarians. (2003). Retrieved October 26, 2023 from: http://archive.ipu.org/PDF/publications/cedaw_en.pdf
35. The draft text of the new Criminal Code of Ukraine (2022). Retrieved October 26, 2023 from: <https://new-criminalcode.org.ua/upload/media/2022/09/29/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-29-09-2022.pdf>
36. The Rome Statute of the International Criminal Court. (1998). Retrieved October 26, 2023 from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
37. Zhizhylenko, A. A. (1900). *Background of documents: historical and dogmatic study*. St.-Petersburg: Nevskaya Typography.

ORCID

Ganna Sobko 0000-0001-9147-2625
Mykhailo Shulga 0009-0001-4461-3138
Iryna Tarasova 0009-0002-0105-9242
Mikhail Voznyk 0000-0001-9205-9445
Viktor Nazarov 0000-0002-3725-7745

Corresponding author

Assoc. Prof. Ganna Sobko
Department of Criminal Law, Criminology
and Penalty Law
Odessa State University of Internal Affairs
65000, 1 Uspenska Str.
Odessa, Ukraine
e-mail: g-sobko@edu.cn.ua

PRAWNOKARNA I KRYMINOLOGICZNA ANALIZA PRZESTĘPSTW PRZECIWKO WOLNOŚCI I NIETYKALNOŚCI SEKSUALNEJ W UKRAINIE – STAN OBECNY I PERSPEKTYWY

1. Wstęp

W obliczu skomplikowanych przemian gospodarczych i politycznych głównymi zadaniami, przed którymi stoją państwo i nauki prawne, są ochrona jednostek oraz egzekwowanie przestrzegania praw i wolności obywatelskich. Artykuł 3 Konstytucji Ukrainy mówi, że osobę oraz jej zdrowie i życie, honor i godność, nietykalność i bezpieczeństwo uznaje się za najwyższą wartość społeczną. Każde cywilizowane społeczeństwo powinno priorytetowo zapewnić swoim obywatelom bezpieczeństwo, a także ustanowić dla nich fizyczną i psychologiczną ochronę przed wieloma negatywnymi aspektami życia publicznego (Kuzheliev, Britchenko, 2016).

Najwyższym poziomem ochrony obywateli jest ochrona prawnokarna, która pozwala stosować surowe sankcje przeciwko sprawcom poważnej szkody na rozwoju fizycznym, moralnym i społecznym zarówno dorosłych, jak i osób z młodszego pokolenia (Britchenko, Savchenko, Naida, Tregubov, 2020). Na przestrzeni wieków ludzkość opracowała różne metody walki z wieloma przestępstwami. Różnorodność ludzkich charakterów, dążenie do zdobycia władzy, pieniędzy i sławy oraz chęć doznawania nowych, intensywnych emocji – wszystko to sprawia, że rośnie liczba przestępstw przerażających ludzkość swym cynizmem oraz brakiem poszanowania godności.

Obecnie prawo karne w Ukrainie obejmuje około 340 czynów głównych kwalifikujących się jako przestępstwa. Obserwacja następstw tychże przestępstw uwiadcza jednak, że tylko nieliczne z nich są poważne, tj. powodujące ogromny ból, cierpienie, a nawet całkowicie załamujące czy zmieniające ludzkie życie. Mimo to przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu, honorowi, woli, godności oraz wolności i nietykalności seksualnej osób są najtrudniejszym wyzwaniem dla współczesnego prawnodawstwa karnego, ponieważ oprócz obrażeń fizycznych w wyniku tych przestępstw powstają traumatyczne wspomnienia utrzymujące się przez całe życie ofiary. W Ukrainie od ponad dziesięciu miesięcy obowiązuje stan wojenny, podczas którego również popełniane są przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i nietykalności. W czasie wojny stanowią one jednocześnie naruszenie międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka.

„Operację antyterrorystyczną” przemianowano na „specjalną operację wojskową”, po czym państwo agresor Federacja Rosyjska dokonała inwazji na pełną skalę

na suwerenną, niepodległą Ukrainę. Od 24 lutego 2022 r. cała Ukraina żyje w ciągłym napięciu i trudnym stanie psychologiczno-emocjonalnym z powodu wielkiej liczby ludzi padających ofiarą przemocy fizycznej i psychicznej ze strony najeźdźców. W trakcie inwazji na pełną skalę odnotowano przypadki łamania wszelkich praw człowieka, a także wiele przestępstw karnych, w szczególności przeciwko ludzkości, czci i godności osobistej oraz przestępstw wojskowych, wśród których przestępstwa na tle seksualnym zajmują istotne miejsce.

Od lutego do grudnia 2022 r. zarejestrowano znaczną liczbę zbrodni wojennych z użyciem przemocy. Według artykułu 8 Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego zbrodnie wojenne to przestępstwa związane bezpośrednio z konfliktem zbrojnym (międzynarodowym albo niemiędzynarodowym) i popełniane w trakcie jego trwania w ramach planu lub strategii agresora bądź popełniane na dużą skalę. Zbrodnie wojenne można również nazwać poważnymi naruszeniami międzynarodowego prawa humanitarnego (prawa i zasady wojenne). Artykuł 8 Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego z 1998 r. zawiera wyczerpującą listę czynów uznawanych za zbrodnie wojenne w międzynarodowych i niemiędzynarodowych konfliktach zbrojnych (Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, 1998).

Rosyjscy najeźdźcy dokonywali przestępstw w okolicach swoich punktów dowodzenia, sztabów czy po prostu tam, gdzie gromadziło się wojsko. W pierwszych miesiącach wojny odnotowano liczne przestępstwa seksualne przeciwko dzieciom i kobietom. Warto zauważyć, że znaczna część tych przestępstw dotyczyła kobiet w wieku niereprodukcyjnym (ponad 50 lat). Wydaje się prawdopodobne, że najeźdźcy, dokonując gwałtów na tych kobietach, nie tylko rozładowywali swój popęd seksualny, ale także demonstrowali swoją przewagę, siłę i władzę. Gwałt, jedno z najczęściej spotykanych przestępstw tego typu, jest aktem seksualnym polegającym na penetracji waginalnej, analnej lub oralnej drugiej osoby bez jej zgody z użyciem genitaliów lub przedmiotu (Ukraiński Kodeks Karny, 2022; Dudorov, 2011). Zbrodnie wojenne na tle seksualnym są zazwyczaj niewykrywane, ponieważ ich ofiary nie zawsze chcą o nich opowiadać innym ludziom i dzielić się szczegółami.

Ukraina nie była przygotowana na inwazję na pełną skalę już od pierwszego dnia, przez co telefoniczne linie wsparcia, konsultacje z psychologami i rehabilitacja ofiar były niewystarczające. Usługi te skoordynowano

oraz poprawiono ich skuteczność dopiero później. Co więcej, Ukraińcy, którzy padli ofiarą przestępstw tego typu, nie byli przygotowani, by zwrócić się do odpowiednich władz, zebrać dowody i pomóc w śledztwie (Kniazieva i in., 2021). Należy pamiętać, że wszystko to miało miejsce w tymczasowo okupowanych obwodach kijowskim i żytomierskim, co powodowało trudności w prowadzeniu postępowań i przekazywaniu dowodów do Międzynarodowego Trybunału Karnego. Intensywność, z jaką toczono wówczas walki, sprzyjała najeźdźcom. Dodatkowo ofiary nie chciały już dzielić się informacjami o przestępstwach, żeby nie wspominać traumatycznych przeżyć. Były to przecież osoby, które przeżyły najazd, a w przyszłości pragnęłyby przejść rehabilitację i zapomnieć o konflikcie wojennym oraz o wszystkim, co z nim związane. Niektóre ofiary zabito natychmiast po dokonaniu aktu seksualnego, innym – dziewczynkom i kobietom chcącym ocalić swe życie i zapewnić godne warunki bytowe, udało się wyjechać do krajów unijnych bądź do Federacji Rosyjskiej.

Wszystko to sprawia, że badania nad prawnokarnymi podstawami przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej są niezwykle ważne dla Ukrainy. Najbardziej znanymi specjalistami zajmującymi się zagadnieniem wolności i nietykalności seksualnej w Ukrainie są Brich (2010), Dudorov (2011), Savchenko, Kuznetsov, Moskal, Siyploki (2012), Chmut i Khyapinskyi (2011). Zajmują się oni kryminologicznymi, kryminalnymi i prawnymi problemami przemocy seksualnej, kwalifikacją takich przestępstw i przemocą, do jakiej dochodzi podczas gwałtu.

W kontekście wejścia Ukrainy do Unii Europejskiej pojawiły się jednakże nowe problemy, nieuwzględnione jak dotąd w prawie karnym ani kryminologii w Ukrainie, związane z ratyfikacją konwencji i niespójnością pomiędzy narodowymi normami legislacyjnymi a normami unijnymi. Uwzględniając powyższe informacje, autorzy niniejszej pracy podjęli się analizy następujących problemów legislacyjnych:

- zbadanie poziomu przestępstw seksualnych popełnionych w czasie wojny w Ukrainie,
- analiza wpływu ratyfikowanych konwencji na ustawodawstwo karne,
- analiza spraw podejmowanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) związanych z przestępstwami przeciwko wolności i nietykalności seksualnej,
- zbadanie zapisów prawa karnego budzących wątpliwości co do zgodności poszczególnych społecznie niebezpiecznych czynów z karą,
- zbadanie niespójności pomiędzy obowiązującymi zapisami dotyczącymi ochrony wolności i nietykalności seksualnej,
- zbadanie wskaźników statystycznych przemocy seksualnej,

- analiza przestępstw trudnych do zakwalifikowania z prawnokarnego punktu widzenia,
- ustalenie znaczenia decyzji Sądu Najwyższego dla kwalifikacji przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej,
- analiza projektu nowego Kodeksu Karnego Ukrainy (KKU) w kontekście ochrony wolności i nietykalności seksualnej.

Przedmiotem badania są obowiązujące normy prawne dotyczące odpowiedzialności karnej i ratyfikowanych konwencji międzynarodowych, relacje społeczne chroniące wolność i nietykalność seksualną oraz problemy pojawiające się przy próbach kwalifikacji takich przestępstw. Do celów analizy wykorzystano różne metody teoretyczne i praktyczne, tj. formalne, systematyczne, porównawczo-prawne i statystyczne.

2. Główne aspekty przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej

Prawo do wolności i nietykalności osobistej, gwarantowane przez art. 29 Konstytucji Ukrainy, powinno stać się częścią wielokierunkowego planu obejmującego wolność i nietykalność seksualną osób.

Relacje seksualne są nierozdzielny element najbardziej intymnej sfery ludzkiego życia, a manifestują się w formie małżeństw hetero- i homoseksualnych oraz związków pozamałżeńskich. Są one regulowane przez społeczeństwo głównie za pomocą norm moralnych i, pośrednio, norm rodzinnych i praw małżeńskich. Regulacja ta opiera się na prawie każdej osoby dorosłej do wolności seksualnej oraz osoby małoletniej do seksualnej nietykalności. Wolności te stanowią zasady moralne cywilizowanego społeczeństwa i są chronione przez prawo karne, które zabrania czynów mogących je naruszać. Takie zakazane czyny dotyczące związków seksualnych nazywa się *przestępstwami na tle seksualnym* lub *przestępstwami seksualnymi* (Inshyn, Kolesnyk, Kovalenko, Dashutin, Pavlichenko, 2019).

Normy społeczne współczesnego świata zabraniają wprost przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej oraz innych form przemocy seksualnej. Oprócz tego, że są objęte bezpośrednim zakazem, przestępstwa przeciw wolności seksualnej podlegają też zakazowi jako nielegalne czyny przeciwko innym osobom, którym towarzyszy psychiczny lub fizyczny wpływ na drugą osobę, powodujący dyskomfort, niepokój psychiczny lub ból i cierpienie fizyczne.

Rozpoznawanie oznak przemocy seksualnej w dostarczanych przez Internet informacjach na temat ludobójstwa i nieludzkiego zachowania jest niezwykle ważne, ponieważ wiedzie ono do zapewnienia nieuchronności kary. Należy mieć świadomość, że każdy sprawca tego typu przestępstw musi być surowo ukarany, ponieważ

doświadczona przez ofiary przemoc seksualna nierzadko skutkuje zaburzeniami psychicznymi i skłonnościami samobójczymi. Trzeba również zauważyć, że ofiary rzadko powiadamiają służby, ponieważ nie chcą upubliczniać swoich doświadczeń i pozwalać innym ludziom na wgląd w tego rodzaju przeżycia.

Trwające walki utrudniają przeprowadzanie skutecznych badań kryminalistycznych i dowiedzenie, że dany podejrzany rzeczywiście popełnił czyn z użyciem przemocy. Warto też dodać, że w wyniku aktów seksualnych bez przyzwolenia wiele ofiar przemocy zachodzi w ciąży z przestępcami. Ofiara musi więc także stanąć przed decyzją o przerwaniu ciąży, narażając się tym samym na potencjalne nieodwracalne konsekwencje w swoim życiu reprodukcyjnym, lub o urodzeniu dziecka i przekazaniu go do placówki opiekuńczej w sytuacji, gdy nie chce wychowywać dziecka niezanego ojca.

Przestępstwa przeciw wolności i nietykalności seksualnej mogą być powszechne i dotyczyć wielu ofiar, jeśli są popełniane dla celów militarnych. W takich przypadkach są one częścią masowych ataków na cywilów lub ludobójstwa. Są także metodą na osłabienie i kontrolowanie społeczeństwa, wykorzystywaną w celu ukarania bądź zniszczenia wybranych grup oraz uniemożliwienia ich członkom opuszczenia swojego terytorium. Ofiary mogą dodatkowo być torturowane w celu upokorzenia ich bądź wydobycia od nich informacji siłą.

Innym powodem jest osiągnięcie wpływów przez wykorzystywanie funkcji czy pozycji w społeczności konkretnych osób, takich jak przywódcy, aktywiści bądź ich rodziny, które zmusza się do ujawnienia informacji o działalności czy miejscu przebywania tychże osób. Pełnienie różnego typu przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej cywilów lub wrogów może stanowić nagrodę dla żołnierzy i innych uczestników walk.

Przestępstwa przeciwko wolności i nietykalności seksualnej, w tym te popełniane przez armię rosyjską, mogą też stanowić swoisty rytuał bądź zbiorowe praktyki niszczycielskie i wynikać z przekonania, że akty seksualne odbywane z młodymi kobietami (dziewicami) i/lub dziećmi dają żołnierzom siłę i wytrzymałość w walce lub mają właściwości zdrowotne. Każda forma przemocy seksualnej (oprócz gwałtu, który może też obejmować groźbę gwałtem), operacje na organach rozrodczych, aborcja, prostytutka, wykorzystywanie seksualne, niewolnictwo seksualne itp., stanowią zbrodnie wojenne naruszające prawo i zasady wojenne.

3. Ramy prawne i regulacyjne dotyczące ochrony wolności i nietykalności seksualnej

Najdalej idące zmiany w ukraińskim prawie dotyczącym ochrony wolności i nietykalności seksualnej

nastąpiły po ratyfikacji konwencji o ochronie praw kobiet w zakresie wolności i nietykalności seksualnej, w tym następujących:

1. Konwencja w sprawie zgody na zawarcie małżeństwa, najniższego wieku małżeńskiego i rejestracji małżeństw (otwarta do podpisu i ratyfikacji rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ 1763 A (XVII) z dnia 7 listopada 1962 r.), zobowiązująca kraje do podjęcia wszelkich właściwych środków zmierzających do zniesienia dawnych zwyczajów i praw dotyczących małżeństwa i rodziny poprzez zapewnienie pełnej swobody wyboru męża, całkowitego zniesienia małżeństwa dzieci i unieważnienia dotychczasowych umów małżeńskich, które zostały zawarte przed osiągnięciem dojrzałości płciowej, ustanowienia rzeczywistej odpowiedzialności i wprowadzenia rejestru aktów stanu cywilnego. Celem konwencji jest zapobieganie wykorzystaniu seksualnemu dziewczynek i kobiet w ramach przymusowego małżeństwa.
2. Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, przyjęta 19 grudnia 1979 r., znana również jako międzynarodowa karta praw kobiet. Konwencję tę 3 września 1981 r. podpisało i ratyfikowało 189 państw. Jej celem jest wzmocnienie równości kobiet i mężczyzn we wszelkich sferach życia, w tym ustanowienie i ochrona prawa do wolności i nietykalności seksualnej. Jednym z podstawowych postanowień konwencji jest zalecenie, by partie narodowe powzięły wszelkie właściwe kroki, w tym legislacyjne, aby wyeliminować handel kobietami i prostytutką.
3. Deklaracja o podstawowych zasadach sprawiedliwości dla ofiar przestępstw i nadużyć władzy oraz Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ (A/RES/48/15) w sprawie zwrotu lub restytucji dóbr kultury do krajów pochodzenia (1993) odnoszą się do pojęcia ofiary i formułują zalecenia dotyczące restytucji, odszkodowania i pomocy społecznej dla ofiar. W Deklaracji w sprawie eliminacji przemocy wobec kobiet (1993) pojawia się pierwsza propozycja formalnej definicji przemocy ze względu na płeć. Obejmuje ona wszelkie akty przemocy popełniane ze względu na płeć, które powodują lub mogą powodować fizyczne, seksualne lub psychiczne szkody i cierpienie kobiet, a także groźby takich aktów, przymus oraz pozbawienie wolności. Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (Konwencja Stambulska, 2011) obejmuje pojęcie przemocy, stanowi też istotę porozumienia Rady Europy w sprawie zapobiegania i kontroli przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.
4. Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) przewiduje odpowiedzialność karną za „niewolnictwo seksualne, zmuszanie do prostytutki, przymusową ciążę, przymusową sterylizację i wszelkie inne formy

przemocy seksualnej o podobnej wadze”. Mimo że wspomniana wyżej lista zawiera najpoważniejsze typy przemocy seksualnej podlegające jurysdykcji MTK, nie jest ona wyczerpująca. Co więcej, lista nie ustala minimalnej granicy wagi, od której czyn należy uznać za przemoc na tle seksualnym. Inne przykłady przemocy seksualnej można znaleźć w decyzjach międzynarodowych trybunałów, w których także handel ludźmi w celu wykorzystywania seksualnego, okaleczanie narządów płciowych, wykorzystywanie seksualne, przymusowa aborcja, przymusowe małżeństwo, molestowanie seksualne, przymusowe sprawdzanie dziewictwa i rozbieranie się w miejscach publicznych uznano za przestępstwa przeciwko wolności i nietykalności seksualnej (Fowmina, Rabbiraj, 2022).

5. Raport Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), opublikowany 13 kwietnia 2022 r., skupia się na naruszeniach międzynarodowego prawa humanitarnego popełnianych przez wojsko rosyjskie w Ukrainie. Raport „przycacza przypadki przemocy związanej z płcią stwierdzone podczas wojny, takie jak gwałt, przemoc seksualna czy molestowanie seksualne” (Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, 2022).

Vasily Levchenko, psycholog i organizator darmowych porad dla Ukraińców doświadczających traumy wojennej, wyjaśnia, że „Rosyjscy żołnierze wszelkimi środkami demonstrują swoją przewagę. Wykorzystują w tym celu również gwałt”. Levchenko podaje, że sieć Psy.for.peace przeprowadziła rozmowy z 50 kobietami z obwodu kijowskiego, które twierdzą, że doświadczyły przemocy seksualnej ze strony rosyjskich żołnierzy (Gwałt jako narzędzie wojny, 2022). Sieć zaangażowała się m.in. w przypadek piętnastoletniej dziewczynki i jej matki, które zostały zaatakowane seksualnie przez pro-rosyjskich żołnierzy czeczeńskich oraz przypadek gwałtu zbiorowego dokonanego przez siedmiu żołnierzy na innej kobiecie, do oglądania którego zmuszono ukraińskich więźniów (Limaye, 2022).

Kobiety doświadczają jednak przemocy także po zakończeniu konfliktu. W raporcie z 2001 r. Specjalny Sprawozdawca ds. przemocy wobec kobiet zauważa, że po poważnym konflikcie społeczeństwo często staje w obliczu rosnącego handlu ludźmi, przymusowej prostytucji, przemocy domowej i gwałtów. Niektóre z wyżej wymienionych problemów, w tym przemoc domowa i handel ludźmi, mogą nawet osiągnąć wyższy poziom po zakończeniu konfliktu niż w jego trakcie. Przykładowo wzrost liczby przypadków przemocy domowej w okresie po konflikcie zapoczątkował dyskusje na temat powiązań pomiędzy takimi formami przemocy związanej z płcią i dostępnością broni palnej, a także rosnącą tolerancją na przemoc w społeczeństwie oraz tendencją wśród mężczyzn, którzy uczestniczyli w konflikcie zbrojnym, do

częstszego stosowania przemocy w przyszłości (Richmond, 2012).

Badano m.in. ukrywanie brutalnych przestępstw seksualnych w rodzinie, odsetek takich przypadków wynosił 48%, i w głównej mierze wynikał on ze strachu. Ustalono, że przyczynami ukrywania przestępstw tego typu były: strach przed gwałtem (14%), niechęć do wywołania nowego skandalu (35%), bicie (15%) oraz obelgi i zastraszanie (36%). Ponadto Hura (2017) stworzyła klasyfikację ofiar według charakteru i stopnia ekspresji cech osobistych ofiary, które determinują jej indywidualną tendencję do wiktymizacji. W ten sposób wyróżniła sześć głównych typów ofiar seksualnej przemocy domowej: ofiara sytuacyjno-przypadkowa (*situational-accidental victim*, 6%), bierna-podporządkowana, (*continuous-passive*, 26%), bezbronna (*defenseless victim*, 18%), frywolna, uwodzicielska (*frivolous victim*, 27%), prowokująca (*provocateur victim*, 20%) oraz małoletnia (*minor victim*, 3%).

4. Orzecznictwo ETPC na temat wolności i nietykalności seksualnej

Aby zrozumieć podejście sądów ukraińskich do odpowiedzialności za przestępstwa przeciwko wolności i nietykalności seksualnej, należy wziąć pod uwagę orzecznictwo ETPC na temat tych przestępstw. Pierwszą decyzję dotyczącą gwałtu wydano w Wielkiej Brytanii. Ofiara gwałtu po kilkuletnim trudnym małżeństwie oraz po ogłoszeniu rozwodu została zmuszona przez byłego męża do współżycia seksualnego z nim wbrew swojej woli. Powód został oskarżony o gwałt, groźbę zabójstwa i napaść. Proces rozpoczął się 16 kwietnia 1991 r.

Miesiąc wcześniej Królewski Sąd Koronny w sprawie *R. vs. R.* poparł wyrok skazujący innego mężczyznę za próbę gwałtu na swojej żonie. Decyzją tą, zatwierdzoną przez Sąd Odwoławczy, potwierdził wcześniejszą odmowę uznania precedensu ustanowionego w 1736 r. przez sędziego Sir Matthew Haille’a: „Mężczyzna nie może być winny przemocy popełnianej przez siebie wobec swojej prawowitej żony, ponieważ zgodnie z umową małżeńską żona jest oddawana mężowi i nie może niczego mu odmówić”.

W ramach decyzji Sądu Odwoławczego w sprawie *R. vs. R.* z dnia 14 marca 1991 r. lord najwyższy sędzia Lord Lane po przeanalizowaniu wielu wcześniejszych decyzji w podobnych sprawach stwierdził, że zasada sformułowana w 1736 r. odzwierciedlała ogólne prawo tamtej epoki. Korzystając z możliwości dostosowania prawa powszechnego do nowych realiów społecznych, Lane stwierdził, że ewolucja prawa powszechnego pozwala mu orzec nieważność immunitetu mężczyzny oskarżanego o gwałt. Orzeczenie Sądu Apelacyjnego

poparła Izba Lordów swoją decyzją z 23 października 1991 r.

W kwietniu 1991 r. adwokat skarżącego S. W. argumentował, że nie można powoływać się na nowy precedens stworzony w sprawie *R. vs. R.*, ponieważ nadałoby mu to moc wsteczną, co było sprzeczne z art. 7 ust. 1 Konwencji; ETPC zadecydował jednak jednogłośnie, że nie doszło do naruszenia art. 7 Konwencji. Tym samym od 22 listopada 1995 r. jest możliwe przyjęcie, że kobiety nie mają obowiązku wchodzić w relację seksualną z mężczyzną, z którym pozostają w związku rodzinnym. Związek rodzinny to nie niewolnictwo, a zatem każdy akt seksualny wymaga przyzwolenia obu stron (*S. W. vs. Wielka Brytania*, 1995).

Prawo ukraińskie dostosowało się do tej zasady dopiero po 22 latach w związku ze zmianami wprowadzonymi w 2017 r. po ratyfikacji Konwencji Stambulskiej, zgodnie z którą odpowiedzialność karną za przemoc na tle seksualnym stosuje się niezależnie od typu związku, w jakim pozostają ofiara i sprawca. W sprawie *Opuz vs. Turcja* ETPC stwierdził, że przemoc domowa nie jest kwestią prywatną ani rodzinną, ale problemem wpływającym na interes publiczny, który wymaga podjęcia odpowiednich kroków przez państwo. W Ukrainie przed rokiem 2019 gwałt był jednakże uznawany za przestępstwo prywatnoskargowe, i to nawet po przyjęciu Uchwały 2227-VIII o zmianach w kodeksie karnym i kodeksie postępowania karnego Ukrainy w celu wdrożenia postanowień Konwencji Rady Europy o zapobieganiu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (2018). Następnie do KKKU wpisano art. 126-1 – „Przemoc domowa”.

Wyżej wymienione zapisy prawne są brane pod uwagę przez Sąd Najwyższy, który po zapoznaniu się z uzasadnieniem skargi kasacyjnej przedłożonej przez prokuratora orzeka o bezprawności umorzenia postępowania karnego na podstawie art. 284 kodeksu postępowania karnego (KPK) z uwagi na odpowiednie zmiany wprowadzone od 11 stycznia 2019 r. dotyczące przestępstw przeciwko żonie. Przykładem tego może być sprawa dotycząca przemocy domowej stosowanej wobec kobiety przez jej męża. Mąż pokrzywdzonej spowodował u niej lekkie obrażenia ciała, co podpada pod art. 125 k.k. 125. Nie sprecyzowano jednak, że Osoba 1 (mąż pokrzywdzonej) dopuścił się przestępstw związanych z przemocą domową. W rezultacie sąd uznał, że okoliczność ta została uznana za obciążającą podczas postępowania przygotowawczego. W związku z tym Osoba 1 nie została oskarżona o popełnienie przestępstwa związanego z przemocą domową (*Sosnin*, 2002).

Wnioski wyciągnięte z praktyki Sądu Najwyższego i orzecznictwa ETPC pozwalają twierdzić, że charakterystyka przestępstw o znamionach przemocy domowej zmienia się znacząco, gdy ofiarą jest obecny lub były małżonek w rodzinie lub w miejscu wspólnego zamieszkania albo krewny lub inna osoba, które mieszkają bądź

mieszkały wspólnie ze sprawcą jako jedna rodzina, ale nie pozostają bądź nie pozostawały z nim w związku małżeńskim lub w stosunkach rodzinnych (Uchwała Sądu Najwyższego nr 531/270/19, 2019).

Decyzja Wspólnej Izby Kasacyjnego Sądu Karnego Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2020 r. dotycząca sprawy nr 453/225/19 ustaliła podejście, według którego każde przestępstwo, którego okoliczności świadczą o obecności co najmniej jednego z elementów (znamion) wymienionych w art. 1 ustawy nr 2229-VIII, należy uznać za przemoc domową niezależnie od tego, czy są one określone w inkryminowanej normie (części artykułu) KKKU jako znamię podstawowego bądź kwalifikowanego składu przestępstwa (uchwała Sądu Najwyższego nr 531/270/19, 2019).

Ostatnim przykładem orzecznictwa ETPC jest sprawa *M. S. vs. Bułgaria* (decyzja ETPC nr 39272/98, 2003) z dnia 4 grudnia 2003 roku, w wyniku której sąd uznał, że gwałt polega niekoniecznie na użyciu przemocy, ale na braku przyzwolenia ze strony ofiary na kontakty seksualne. W ramach tej decyzji ETPC zinterpretował „przymus” nie w wąskim tego słowa znaczeniu, lecz ogólniej – jako naruszenie zasady autonomii seksualnej – zgodnie z podejściem, które określa, że elementem koniecznym przymusu jest brak dobrowolności po stronie ofiary (*Kharitonova*, 2016).

5. Analiza ustawodawstwa ukraińskiego w zakresie kwalifikacji przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej

Oprócz omówionych wyżej problemów w prawie ukraińskim występują braki i niespójności dotyczące pojęcia odpowiedzialności karnej, w szczególności kwalifikacji przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej. W celu zaradzenia tym brakom na mocy ustawy nr 2229-VIII O zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy domowej zmieniono brzmienie art. 152 i 153 KKKU. Tytuł art. 152 KKKU, „Gwałt”, pozostał bez zmian, zmieniono natomiast tytuł art. 153 z „Rozładowania popędu seksualnego w sposób nienaturalny” na „Przemoc seksualną”. Tym samym zmieniły się też znamiona tego przestępstwa.

Różnica pomiędzy starą a nową definicją polega na tym, że według tej pierwszej popełnienie przestępstwa było aktem nienaturalnym, który nie mógł prowadzić do zapłodnienia, natomiast według tej drugiej przestępstwo polega na penetracji ciała ofiary. Mimo to „gwałt” i „przemoc seksualna” są uznawane za przestępstwa o tej samej wadze, co – zdaniem autorów niniejszego artykułu – budzi wątpliwości. Nie sposób bowiem stawiać na tym samym poziomie dotykane ciała innej osoby i jego brutalną penetrację. Autorzy uważają, że powinno się stosować różną odpowiedzialność za te dwa typy przestępstw.

Następujące zmiany zostały odzwierciedlone w ustawie „O odpowiedzialności karnej” po wdrożeniu Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych (zwaną też „Konwencją z Lanzarote”) z 18 lutego 2021 r. (ustawa nr 1256-IX, 2021). W wyniku wdrożenia Konwencji z Lanzarote zmieniono art. 155 KКУ.

Definicję tego społecznie niebezpiecznego procederu rozszerzono następująco: „lub jeśli są związane z wypłatą pieniędzy bądź innego zadośćuczynienia ofierze lub osobie trzeciej albo obietnicą takiego zadośćuczynienia”. Widać tu powiązania z art. 303 „Nakłanianie osoby do prostytucji lub angażowanie osoby w nią”.

- Za angażowanie lub zmuszanie osoby do prostytucji za pomocą oszustwa, szantażu lub stanu podatności tej osoby, lub przy użyciu przemocy lub groźby jej użycia oraz nakłanianie do prostytucji grozi kara pozbawienia wolności na okres od trzech do pięciu lat.
- Czyny wymienione w pierwszej części artykułu popełniane wobec kilku osób lub wielokrotnie za uprzednią wiedzą grupy osób albo przez urzędnika wykorzystującego stanowisko służbowe lub przez osobę, od której ofiara była zależna materialnie bądź w inny sposób, podlegają karze pozbawienia wolności na okres od czterech do siedmiu lat.
- Czyny wymienione w pierwszej i drugiej części artykułu, popełniane wobec małoletnich albo przez grupę zorganizowaną, podlegają karze pozbawienia wolności na okres od pięciu do dziesięciu lat z możliwością konfiskaty mienia.
- Czyny wymienione w części pierwszej, drugiej i trzeciej artykułu, popełniane wobec małoletnich lub mające poważne skutki, podlegają karze pozbawienia wolności na okres od ośmiu do piętnastu lat z możliwością konfiskaty mienia (Kodeks karny Ukrainy, 2022).

Sąd Najwyższy nie sprecyzował dokładniej kwalifikacji wyżej wymienionych przestępstw ani znamion pozwalających je odróżnić, co zdaniem autorów z pewnością doprowadzi do błędów w kwalifikacji. Autorzy artykułu pragną poprzeć swoje zdanie przykładem. Nauczyciel przedszkolny namawia małe dziecko do wejścia w związek seksualny z Osobą nr 1 w zamian za pewną kwotę pieniędzy. W podanym przykładzie nie jest jasne, czy znamiona dotyczą art. 303 KКУ, czy raczej cz. 2 art. 155 KКУ zgodnie z jego nowym wydaniem. Nie ma jednoznacznej odpowiedzi, ponieważ w następstwie przyjęcia Konwencji pojawił się konflikt przepisów prawa karnego. Podczas pisania projektów artykułów każdorazowo należy jednak brać pod uwagę inne powiązane elementy przestępstw.

Na podstawie Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, ratyfikowaną w Ukrainie ustawą nr 1256-IX (2021), wprowadzono

nowy art. 156 – „Wykorzystywanie dzieci do celów seksualnych”, obok starego art. 156 – „Wykorzystywanie seksualne małoletnich”.

6. Dane statystyczne na temat ustawy „O odpowiedzialności karnej”

W tej części artykułu zostaną omówione dane statystyczne zebrane z ostatnich dwóch lat po zmianach w ustawie „O odpowiedzialności karnej” oraz rejestr orzeczeń sądowych, na mocy których wydawano wyroki skazujące.

Analiza tych danych pozwala wyciągnąć następujące wnioski: Poziom przestępstw na tle seksualnym wzrasta w kolejnych latach, ale tylko 40% spraw kończy się w następstwie aktu oskarżenia wydanego na etapie postępowania przedsądowego. Wydaje się zatem, że albo niedostatki prawa karnego nie pozwalają udowodnić znamion czynu, albo ofiary celowo zaciemniają dowody i informacje niepotwierdzone w trakcie dochodzenia przedsądowego. Omawiany przypadek jest jednak bardzo kontrowersyjny, ponieważ przestępstwa na tle seksualnym klasyfikuje się jako ukryte, jako że zbierane dowody poniżają ofiarę. Tym samym większość ofiar rezygnuje z możliwości doprowadzenia sprawcy przed sąd, aby uniknąć upublicznienia zdarzenia. Szacuje się, że każdego roku jest popełnianych 5000 przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej, z czego 40% spraw trafia do sądu w następstwie aktu oskarżenia, 50% spraw jest zamykanych, a ok. 10% ulega przedawnieniu bądź umorzeniu.

W kontekście zagrożenia publicznego stwarzanego przez takie czyny dane statystyczne pokazują, że tylko 0,8% z nich jest kwalifikowane jako wykroczenia, podczas gdy ponad 99% – jako przestępstwa. Spośród wszystkich artykułów zawartych w sekcji V – „Przestępstwa przeciwko wolności i nietykalności seksualnej”, tylko części 1 i 2 art. 154 KКУ – „Zmuszanie do zawarcia związku seksualnego” – odnosi się do wykroczeń, a wszystkie pozostałe uznaje się za przestępstwa. W opinii autorów niniejszego artykułu taki podział jest nieprawidłowy. Zgodnie z nim przez ostatnie osiem lat jedyne czyny uznawane za przestępstwa były związane z gwałtem. I tak w sprawie nr 734/1366/20, która nabrała mocy prawnej po zwrocie przez Sąd Odwoławczy w Czernihowie i utrzymała bez zmian wyrok sądu pierwszej instancji z dnia 4 marca 2021 r., oskarżonemu postawiono zarzuty gwałtu, czyli aktów seksualnych wiążących się z penetracją seksualną innej osoby z użyciem genitaliów, popełnianych wielokrotnie przeciwko osobie pozostającej ze sprawcą w stosunkach rodzinnych albo popełnianych przeciwko osobie, która nie ukończyła 14 roku życia, niezależnie od jej przyzwolenia, tj. czynów (przestępstw) przewidzianych w części 4 art. 152 KКУ.

Zgodnie z art. 12 KКУ przestępstwa te klasyfikuje się jako wyjątkowo poważne, podlegające karze od ośmiu do piętnastu lat więzienia. W sprawie miał również zastosowanie art. 154, jako że ofiara była finansowo zależna od swoich rodziców. Był to jednak jedyny taki wyrok w ciągu 8 analizowanych lat.

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi na mocy ustaw nr 2617-VIII z dnia 22.11.2018 r., nr 409-IX z dnia 19.12.2019 r. oraz nr 720-IX z dnia 17.06.2020 r., ustawa „O odpowiedzialności karnej” wprowadziła art. 153 KКУ do nowej edycji „przemocy seksualnej”, tj. wprowadziła wszelkie akty seksualne o charakterze seksualnym, które nie są związane z penetracją ciała innej osoby bez jej zgody (Konwencja Rady Europy, 2011). Jednocześnie pod względem szkodliwości społecznej stwarzanej przez takie przestępstwo przewidziano karę pozbawienia wolności do lat pięciu. Z kolei części 1 i 2 art. 154 odnosiły się, jak poprzednio, do wykroczenia „doprowadzenia osoby bez jej zgody do wykonania aktu seksualnego z inną osobą”. Okazuje się, że jeśli sprawca używa przemocy fizycznej w postaci dotykania i całowania ofiary bez jej zgody, przewidywana kara wynosi do pięciu lat pozbawienia wolności, a czyn uznaje się za przestępstwo, ale jeśli sprawca stosuje wobec ofiary przymus psychiczny, żeby zmusić ją do aktów seksualnych bez jej zgody pod groźbą, np. groźbą ujawnienia informacji, którymi ofiara nie chce dzielić się z innymi osobami, wówczas czyn taki uznaje się za wykroczenie ze względu na niewielką szkodliwość społeczną. Jest to bardzo kontrowersyjny zapis w nowym prawie. Dlatego autorzy proponują zmiany tej normy, tj. sankcję artykułu. Propozycje zostały przedstawione w tabeli 4.

Oprócz ograniczenia i pozbawienia wolności uzasadnienie polega na tym, że część 2 art. 154 KКУ proponuje zastosowanie dodatkowej, opcjonalnej kary w postaci pozbawienia prawa do zajmowania określonych stanowisk i prowadzenia określonej działalności. Stanowisko prawne jest następujące: pracownik, który, wykorzystując swoją pozycję, zmusza inną osobę do wejścia w związek seksualny, godzi w dobre imię przedsiębiorstwa, państwa lub innej instytucji, w której pracuje. Kara taka, nawet nałożona po karze głównej pozbawienia bądź ograniczenia wolności, jest zgodna z okresem określonym w wyroku, ale sprawca nie będzie miał prawa pracować na stanowisku, na którym może nielegalnie wpływać na inne osoby przez okres do trzech lat.

Sugeruje się też zmianę zapisu w części 1 art. 154 KКУ polegającą na usunięciu słów „z inną osobą”. Ta nowa wersja, już zresztą obowiązująca, ogranicza zakres czynów społecznych w tym kontekście. Akty seksualne dokonywane przez daną osobę nie z innym człowiekiem, ale ze zwierzęciem, przedmiotem albo na sobie samym, nie są obecnie przewidziane w art. 154 KКУ.

W KКУ występują też inne niespójności. Przykładowo w części 1 art. 189 KКУ – „Wyłudzenie” zakłada

się występowanie żądania połączonego z ujawnieniem informacji, które ofiara lub jej bliscy krewni chcą zachować w tajemnicy. Czyn ten podlega karze ograniczenia wolności na okres do lat pięciu bądź pozbawienia wolności, również do lat pięciu. Taki sam przepis znajduje się w części 3 art. 154 KКУ, dotyczącego zmuszania osoby bez jej zgody do aktu seksualnego z inną osobą, połączonego ze zniszczeniem, uszkodzeniem lub usunięciem mienia ofiary lub mienia jej bliskich krewnych, lub z groźbą ujawnienia informacji, które kompromitują tę osobę lub jej bliskich krewnych, za co przewidziano karę ograniczenia wolności do lat trzech bądź pozbawienia wolności, również do lat trzech. Okazuje się więc, że wyłudzeniu polegającemu tylko na żądaniu mienia przypisuje się większą szkodliwość społeczną niż zmuszaniu ofiary do aktów seksualnych bez jej zgody w połączeniu z żądaniem mienia lub ujawnieniem informacji, które ofiara chce zachować w tajemnicy.

Zgodnie z art. 3 Konstytucji Ukrainy osobę, jej zdrowie i życie, honor i godność, nietykalność i bezpieczeństwo uznaje się za najwyższą wartość społeczną. Skoro nietykalność jest najwyższą wartością, naruszenia jej nie można uznawać za czyn o mniejszej szkodliwości społecznej niż naruszenie mienia.

Dane statystyczne zebrane przez Biuro Prokuratora Generalnego Ukrainy pokazują, że gwałt stanowi 40% łącznej liczby przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej (art. 152). Na dalszych miejscach są: wykorzystywanie seksualne małoletnich (30%, art. 156), stosunek seksualny z osobą, która nie ukończyła 16 roku życia (18%), przemoc seksualna (8%, art. 153) oraz zmuszanie do wejścia w związek seksualny (2%). Kolejne 2% podlega nowemu art. 156-1, przyjętemu w związku z ustawą nr 1256-IX z 18.02.2021 r., ale nie ma jeszcze danych statystycznych na temat tego czynu, nie z powodu liczby przypadków, ale z powodu braku świadomości społecznej na temat tego artykułu oraz braku zaleceń co do jego stosowania. To samo dotyczy art. 126 – „Przemoc domowa” jako jednego z najczęściej omawianych problemów w latach 2018–2019. rycina 1 przedstawia udział procentowy poszczególnych czynów przeciwko wolności i nietykalności seksualnej.

Według danych statystycznych poniżej 1% takich czynów klasyfikuje się jako przestępstwa, 30% – przestępstwa wyjątkowo ciężkie, 30% – drobne, a 29% – ciężkie. Powyższe dane ilościowe wskazują, że wszystkie części artykułu są stosowane z prawie tą samą częstością. Autorzy pracy pragną jeszcze raz podkreślić zagrożenie społeczne stwarzane przez tego typu przestępstwa. Na rycinie 2 przedstawiono udziały procentowe ciężkości czynów przeciwko wolności i nietykalności seksualnej.

Po analizie danych Biura Prokuratora Generalnego przejdziemy do analizy rejestru orzeczeń sądowych oraz porównawczej na podstawie danych z roku 2022. Spośród 789 spraw podlegających art. 152 KКУ – „Gwałt”

rozpoczętych aktem oskarżenia tylko 50, czyli 6,33%, zakończyło się orzeczeniem winy oskarżonego. W opinii autorów pracy statystyki te są oburzające zarówno z punktu widzenia pracowników wydziałów praktycznych (policji, prokuratury, wydziału śledczego), jak i ekspertów nauk prawnych. Statystyki te odzwierciedlają problemy proceduralne w ustawodawstwie karnym. Art. 153 KКУ – „Przemoc seksualna” pokrywa 14% zarzutów z łącznej liczby spraw przekazanych do sądu; art. 155 – „Akty o charakterze seksualnym z osobą, która nie osiągnęła wieku 16 lat” – 5%; a art. 156 – 6%.

7. Poprawa ustawodawstwa karnego w kontekście przestępstw na tle seksualnym

Poprawa ustawodawstwa karnego w kontekście przestępstw na tle seksualnym zakłada, że rozładowanie popędu seksualnego przez popełnianie ich jest nienaturalne, a zatem łączy się z koncepcją gwałtu. Zmiany w prawie karnym wprowadzono mechanicznie, kierując się ratyfikowanymi normami międzynarodowymi bez uwzględnienia przesłanek naukowych i praktycznych. Nie wzięto pod uwagę doświadczeń ukraińskich ani nie posłużono się rozsądnym rozumieniem decyzji o wszczęciu postępowania. Niektóre problemy rozwiązuje się na podstawie interpretacji wyistosowanej przez Sąd Najwyższy. Havranyuk i Dudorov (2014) omawiają dobrowolny charakter związków seksualnych. Ustawodawca odniósł się do dobrowolności z uwagi na istotne okoliczności, ale definicja, interpretacja i zastosowanie tych okoliczności pozostaje kwestią czysto subiektywną.

Sąd Najwyższy zajął też stanowisko na temat charakterystyki i zakresu metod służących przełamaniu oporu i wskazujących na brak dobrowolnej zgody. W kontekście relacji pomiędzy normami art. 152 KКУ a innymi przestępstwami przewidzianymi w rozdz. IV KКУ zajęto stanowisko, że dobrowolność jest wykluczona, gdy sprawca używa metod przemocy fizycznej lub psychicznej albo metod niewykorzystujących przemoc i innych metod, w szczególności wprowadzających ofiarę w stan zbliżony do stanu wyższej konieczności. Nie ma tu mowy o dowolnych metodach oddziaływania i ingerencji w stan psychiczny ofiary, ale takich, które powodują, że przestaje ona stawiać opór lub wydaje się godzić na przemoc seksualną po to, by uniknąć równie poważnej krzywdy, tj. krzywdy związanej ze zdrowiem i życiem, mieniem oraz prawami, wolnościami i interesami. Zasadę tę stosuje się, jeżeli korzyści wynikające z pokrzywdzenia (interes statutowe) można porównać do korzyści wynikających z pokrzywdzenia spowodowanego konkretnymi przestępstwami.

Jeśli rozszerzymy nieograniczone pod tym względem sposoby popełniania przestępstw seksualnych, dojdziemy do wniosku, że wprowadzenie w błąd, na przykład

spotykana w raportach obietnica, że ktoś poślubi osobę w przyszłości (następnego dnia) po akcie seksualnym, bądź inne rodzaje wprowadzenia w błąd użyte do wywarcia podobnego wpływu i popełniane pod podobnym wpływem, powinny zostać uznane za gwałt. Wprowadzenie w błąd w praktyce Sądu Najwyższego wielokrotnie było kwalifikowane jako oszustwo, tj. metoda wywierania wpływu psychicznego – zniekształcenie wyobrażenia osoby o rzeczywistych okolicznościach w celu osiągnięcia zamierzonego celu (Sobko, 2020).

Proponowane podejście ogranicza się zatem do zakresu stosowania prawa oraz niektórych zmian wprowadzanych przez orzeczenia Sądu Najwyższego w Ukrainie. Na przykład groźbę – ale nie każdą – zniszczenia mienia można odnieść do gwałtu jako formy przemocy psychicznej; w tym groźbę natychmiastowego zniszczenia, ponieważ wymaga ona natychmiastowej reakcji, a także groźbę ujawnienia informacji, przy czym jest konieczne zrozumienie, jakie informacje mogą zostać ujawnione (treść i istota), innymi słowy – zrozumienie, w jakim stopniu informacjami takimi można zmusić ofiarę do wejścia w związek seksualny.

Groźba może mieć tak silny wpływ na ofiarę, że nie okaże ona żadnego oporu i odda się całkowicie w ręce sprawcy (np. sprawcy gwałtu). W odniesieniu do prawdziwości groźby w takich wypadkach Zhyzhylenko (1900) słusznie zauważa, że w następstwie groźby kobieta doznałaby natychmiastowej krzywdy, gdyby nie zgodziła się na związek seksualny, co stanowi wystarczający element gwałtu.

Uchwała Sądu Najwyższego Ukrainy nr V0005700-08 (2008) jest przykładem zmian zachodzących w ustawie „O odpowiedzialności karnej”. Sądowi Najwyższemu brakuje jednak czasu na przedstawianie uwag, które utrudniają kwalifikację. Na stronie lpd.court.gov.ua opublikowano nowe wyjaśnienia Sądu Najwyższego, niestety niewystarczające – omawiają one bowiem jedynie zachowanie ofiary i moc wsteczną ustawy, pomijając zmiany wprowadzone w związku z ratyfikacją konwencji.

Ze względu na wielokrotne zmiany w KКУ dotyczące przestępstw przeciwko wolności i nietykalności seksualnej osób (ustawy z dnia 01.06.2010 r. nr 2295-VI i 06.12.2017 r. nr 2227-VIII), ściganie przestępstwa przewidzianego w części 2 art. 15 oraz części 3 art. 153 KКУ (w wersji ustawy z dnia 01.06.2010 r. nr 2295-VI), po wejściu w życie ustawy z dnia 06.12.2017 r. nr 2227-VIII podlega kwalifikacji zgodnie z częścią 2 art. 15 oraz częścią 4 art. 15 KКУ. Biorąc pod uwagę, że w chwili procesu karnego sankcja części 4 art. 152 KКУ (w brzmieniu ustawy z dnia 19.12.2019 r. nr 409-IX) jest surowsza niż sankcja tejże normy w brzmieniu ustawy z dnia 06.12.2017 nr 2227-VIII, a jednocześnie przewiduje ten sam wymiar kary, co sankcja cz. 3 art. 153 KКУ, którą wymierzono oskarżonemu; w tymże postępowaniu karnym powinno stosować się ustawę międzyczasową

z dnia 06.12.2017 r. nr 2227-VIII z uwzględnieniem przepisów cz. 4 art. 5 k.p.k. 5 KKU.

Kwestia stosowania przepisów art. 5 KKU, w tym stwierdzenie, czy ustawa „O odpowiedzialności karnej” anuluje przestępstwo popełnienia, łagodzi odpowiedzialność karą lub w inny sposób poprawia sytuację osoby bądź odwrotnie – ustanawia karny opór przed czynem, zwiększa odpowiedzialność karą lub w inny sposób pogarsza sytuację osoby, może być rozstrzygnięta wyłącznie w kontekście konkretnych okoliczności, czynu i osoby. Zmiany dyspozycji w części 4 art. 152 i części 3 art. 153 KKU wprowadzone w związku z wejściem w życie ustawy nr 2227-VIII z dnia 06.12.2017 r. nie wskazują na dekryminalizację ani odwrotnie – kryminalizację niektórych czynów. Pomiędzy starą a nową wersją wyżej wymienionych norm ustawy „O odpowiedzialności karnej” ma miejsce następstwo prawne.

Zgodnie z art. 152 KKU (w brzmieniu zmienionym ustawą nr 2227-VIII z dnia 06.12.2017 r.) gwałt jest przestępstwem z alternatywnymi wskazaniem strony przedmiotowej. Działanie sprawcy polegające na różnych formach penetracji seksualnej tej samej osoby powinno się uznawać za przestępstwo indywidualne. Jeśli jedna z tych form zakończyła się powodzeniem, nadal należy ją traktować jako pełne przestępstwo kryminalne. Sankcja części 4 art. 152 (w brzmieniu zmienionym ustawą nr 2227-VIII z dnia 06.12.2017 r.) ustanawia łagodniejszą odpowiedzialność karą osoby w porównaniu z sankcjami części 4 art. 152 i części 3 art. 153 KKU (w brzmieniu ustawy nr 2295-VI z 01.06.2010 r.), które przewidywały odpowiedzialność karą za te same czyny. W tym zatem przypadku mają zastosowanie przepisy części 1 artykułu (ustawa nr 2227-VIII, 2017).

Wykorzystywanie seksualne małoletnich (art. 156, w odróżnieniu od art. 152 KKU) oraz przemoc seksualna (art. 153 KKU) ma miejsce wówczas, gdy oskarżony nie próbuje w żaden sposób wejść w związek seksualny z ofiarą. Jeżeli dana osoba zamierza zgwałcić małoletnią ofiarę lub dopuścić się wobec niej przemoc seksualnej, bądź dopuszcza się wobec niej przemoc seksualnej, a gwałt lub przemoc seksualna nie zakończyły się z przyczyn niezależnych od woli ofiary, wówczas osoba ta musi zostać zakwalifikowana zgodnie z częścią 15 art. 152 (art. 153) KKU.

Odpowiedzialność karą za gwałt na ofercie małoletniej lub za rozładowanie popędu seksualnego w nienaturalny sposób z użyciem przemocy wobec ofiary małoletniej stosuje się tylko wówczas, gdy osoba była świadoma (wiedziała lub podejrzewała), że takie czyny są popełniane wobec ofiary małoletniej bądź mogła sobie to uświadomić. Jeżeli sprawca pomylił się co do rzeczywistego wieku ofiary, to jej małoletniość nie może być podstawą kwalifikacji danego czynu według części trzeciej lub czwartej ustawy (Conscientious mistake regarding the actual age of the victim, 2022).

Trwają obecnie prace nad nowym kodeksem karnym. Będzie on różnił się istotnie od wszystkich poprzednich. Część 4.5 określa „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i nietykalności seksualnej osób”. Art. 4.5.1 jest zatytułowany „Znaczenie pojęć używanych w tej części” i zawiera następujące pojęcia:

- 1) penetracja seksualna – penetracja waginalna, oralna lub analna dokonana jakkolwiek częścią ciała lub jakimkolwiek przedmiotem na ciele innej osoby;
- 2) brak dobrowolnej zgody to brak wyrażenia przez osobę poszkodowaną chęci do popełnionego na niej czynu, określonego w art. 4.5.4 lub 4.5.5 niniejszego kodeksu, w sytuacji gdy osoba ta jest świadoma znaczenia czynu oraz ma faktyczną możliwość odmowy uczestnictwa w tym czynie w dowolnym momencie. Zgodnie z przepisami kodeksu zgody dziecka na popełnianie wobec niego czyny nie uznaje się za dobrowolną (Sosnin, 2002).

Biorąc pod uwagę sugestie zawarte w tabeli 7, można stwierdzić, że o ile nowy kodeks karny powinien wyeliminować niektóre niespójności, o tyle nie wiadomo, kiedy zostanie on przyjęty (The draft text of the new Criminal Code of Ukraine, 2022).

8. Wnioski

Oprócz bieżących problemów Ukraina boryka się również z brakami i niespójnościami w prawie:

1. Ochrona wolności i nietykalności seksualnej w związku z uruchomieniem „specjalnej operacji wojskowej” i ogłoszeniem stanu wojennego w Ukrainie stała się poważnym problemem. Jedne z najcięższych przestępstw w Ukrainie popełniane są teraz nie tylko przez osoby stale lub tymczasowo mieszkające w kraju, ale również przez żołnierzy agresora.
2. Na podstawie ratyfikowanych konwencji wprowadzono pewne zmiany ustawodawcze dotyczące art. 152 KKU – „Gwałt”, określenia sposobu popełnienia przestępstwa, a także scalono art. 152 – „Gwałt” ze wstępną wersją art. 153 – „Rozładowanie popędu seksualnego w nienaturalny sposób z użyciem przemocy”, tworząc jeden artykuł, w którym ujęto sposoby popełnienia przestępstwa. Art. 153 KKU – „Przemoc seksualna” otrzymał zupełnie nowe brzmienie w związku z ratyfikacją oraz dodano do niego nowy rodzaj przestępstwa polegający na przemocy seksualnej bez penetracji ciała innej osoby. Art. 155 KKU – „Akty o charakterze seksualnym z osobą, która nie osiągnęła wieku 16 lat” rozszerzono o nowe znamiona czynu, tj.: „jeżeli łączą się one z wypłatą pieniędzy lub innego zadośćuczynienia na rzecz ofiary lub osoby trzeciej bądź z obietnicą takiej nagrody”; sposób popełniania tego przestępstwa bardziej szczegółowo określono również w części 1 art. 155. Ostatnie

- zmiany wprowadzono w nowym artykule 156 KKU – „Wykorzystywanie dzieci w celach seksualnych”.
3. W większości przypadków praktyka ETPC odnosi się do definicji równości płci i niemożności zmuszania kobiet i mężczyzn pozostających w związku małżeńskim do aktów seksualnych wbrew ich woli. Ważnym krokiem powziętym przez rząd Ukrainy na podstawie praktyki ETPC jest odejście od uznawania przemocy domowej za sprawę prywatną czy rodzinną na rzecz uznania jej za interes społeczny, który z kolei wymaga skutecznych działań ze strony państwa. W następstwie tej zmiany oskarżenia o gwałt zmieniły charakter z prywatnych na publiczne.
  4. Analiza danych statystycznych ujawniła pewne problemy w praktyce organów ścigania, tj. niewielką liczbę spraw, zarejestrowanych przestępstw i spraw wniesionych do sądu, nie wspominając o nieprawdopodobnie wręcz małej liczbie zarzutów karnych za tego typu przestępstwa. Co więcej, niektóre z nich liczą zero przypadków, co wskazuje na problemy zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i sądownictwie w kontekście uznawania winy.
  5. Kwalifikacja karnoprawna sprawia trudności w przypadkach, kiedy występują konflikty i niespójności pomiędzy różnymi zapisami prawa. Analiza tego zagadnienia wskazuje na istnienie niespójności pomiędzy art. 155 i art. 303 KKU, spowodowanej ratyfikacją Konwencji przeprowadzonej bez uwzględnienia obowiązującego ustawodawstwa krajowego. Pewne niespójności występują również pomiędzy częścią 3 i częścią 4 art. 153 KKU – „Przemoc seksualna” oraz art. 156 KKU – „Wykorzystywanie seksualne małoletnich”. Dodatkowo nie ma zgody co do ciężkości czynu i stopnia odpowiedzialności za jego popełnienie, co uwidacznia porównanie ciężkości ustalonej w art. 152 i art. 153 KKU w sankcji artykułu.
  6. Zgodnie z postanowieniami art. 17 Ustawy o wdrażaniu decyzji i stosowaniu praktyki ETPC, można stwierdzić, że stosując normy KKU, powinno się uwzględniać stanowiska prawne ETPC. Zdaniem autorów tego artykułu taki przepis powinien jednak znaleźć się w art. 3 KKU. Stanowisko prawne ONZ stosuje się przy określaniu zgodności ustawodawstwa dotyczącego odpowiedzialności karnej z podstawowymi zasadami prawa międzynarodowego. Zatem uchwały Sądu Najwyższego Ukrainy i Plenum Sądu Najwyższego Ukrainy są źródłem prawa karnego, ale jest to interpretacja analogii, która jest zabroniona przez część 4 art. 3 KKU. W opinii autorów niniejszej publikacji, uchwały Plenum powinny interpretować wszelkie zmiany ustawodawcze.
  7. Analiza artykułów projektu nowego KKU pokazała, że przyjęcie nowego ustawodawstwa w zakresie odpowiedzialności karnej pozwoliłoby uniknąć niektórych niespójności z nią związanych. Pojawiły się jednakże pewne niespójności z ratyfikowanymi konwencjami, które stanowią obecnie obowiązujące prawo, ale nie są odzwierciedlone w projekcie.
  8. Na podstawie wniosków z przeprowadzonej analizy autorzy proponują następujące zmiany w obecnym ustawodawstwie:
    - Zmienić tytuł działu IV KKU (część szczególna) z „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i nietykalności seksualnej osoby” na „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i nietykalności seksualnej”;
    - Rozróżnić odpowiedzialność przewidzianą przez art. 153 KKU – „Przemoc seksualna”, ponieważ nie odpowiada on faktycznemu zagrożeniu publicznemu. Penetracji ciała innej osoby z wykorzystaniem przemocy nie można porównywać z dotykiem, pokazywaniem ciała itp.;
    - Zdefiniować części 1 i 2 art. 154 KKU – „Zmuszanie do stosunków seksualnych” jako przestępstwo, a nie wykroczenie, i zwiększyć tym samym odpowiedzialność karną za to przestępstwo;
    - Wprowadzić nowe brzmienie art. 154 KKU – „Zmuszanie do stosunków seksualnych”:
      - Zmuszenie osoby bez jej dobrowolnej zgody do aktów o charakterze seksualnym podlega karze ograniczenia wolności do lat trzech lub pozbawienia wolności na ten sam okres.
      - Zmuszenie osoby bez jej dobrowolnej zgody do wykonania aktów o charakterze seksualnym z inną osobą, od której osoba ta jest materialnie lub finansowo zależna, podlega karze ograniczenia wolności do lat pięciu lub pozbawienia wolności na taki sam okres, z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub wykonywania określonych czynności na okres trzech lat bądź bez pozbawiania tego prawa.
      - Czyny przewidziane w części 1 lub 2 niniejszego artykułu w połączeniu ze zniszczeniem, uszkodzeniem lub usunięciem mienia ofiary lub jej bliskich krewnych albo z ujawnieniem informacji dyskredytujących ofiarę lub jej bliskich krewnych podlegają karze pozbawienia wolności na okres od trzech do siedmiu lat.
    - Zaproponować Sądowi Najwyższemu wyjaśnienie nowych norm przyjętych po wdrożeniu konwencji międzynarodowej w celu uniknięcia błędów w ich kwalifikacji.